

ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

ΕΤΟΣ Β'. ΑΡ. ΦΥΛΛΟΥ 4
ΑΘΗΝΑ· ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1925

Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ

ΤΟ Α ΤΗΣ ΟΔΥΣΣΕΙΑΣ

Μούσα τὸν ἄνδρα πές μας, τὸν πανοῦργο, ποῦ πλανήθη
παραπολύ, ἄφου πάτησε τὴν Τροία τὴ Θεία χώρα,
κεῖδε πολλῶν θνητῶν χωριά, κένιωσέ τους τὴ γνώμη,
καὶ τράβηξε πολλὰ δεινὰ στὸ πέλαο, πιθυμώντας
καὶ τὴ δική του ζωὴ καὶ τὰ πιστόφια τῶν συντρόφων. 5
Μὰ οὐδ' ἔτσι δένε γλύτωσε τοὺς φίλους του, ἀγκαλιά καὶ
τὸ πιθυμοῦσε, τι ἴδιοι τους καὶ μετὶς ἀτσαλιές τους
πᾶνε, ποῦ φάγανε οἱ μωροὶ τὰ βόδια τοῦ Ὑπερίου
τοῦ Ἥλιου, κέκειδς τοὺς στέρησε τοῦ γυρισμοῦ τὴ μέρα
κάπου ἀπὸ τοῦτα καὶ σὲ μᾶ; πές θεὰ κόρη τοῦ Δία. 10
Τότ' οἱ ἄλλοι, ποῦ ξεφύγανε τὸν ξαφνικὸ χαμό, ὅλοι
σπίτι εἶταν ἀπ' τὸν πόλεμο ἢ τὴ θάλασσα σωσμένοι,
καὶ μόνο ἀφτόν, ποῦ τοῦλειπαν πατρίδα καὶ γυναίκα,
τόνε κρατοῦσε ἡ Καλυψώ, θεία θεὰ καὶ νύφη,
μέσ' στὶς καμαρωτὲς σπηλιές, ποθώντας τονε γιάντρα. 15
Μὰ ἂν ἦρθε πιά ἡ χρονιά μετὰ τὰ γυρίσματα τοῦ κύκλου,
ποῦ ἀποφασίσανε οἱ θεοὶ σπίτι του νὰ διαγύρει
στὸ Θιάκι, οὔτε καὶ κεῖθε ἐδά δὲν εἶταν γλυτωμένος
ἀπ' ἀγῶνες μέσ' στοὺς δικούς κοὶ θεοὶ ὅλοι τὸν λυποῦνταν
ἔξδν τὸν Ποσειδῶ· ἀφτός πολλὴ μάνιτα τ' ἔχε 20
τοῦ Δυσσέα τοῦ Ἰσόθεου, στὸν τόπο του πρὶ φτάσει.
Μὰ ἀφτός πῆε στοὺς Αἰθίοπες, μακρυνὰ ποῦ κατοικοῦνε
στοὺς Αἰθίοπες ποῦνα σὲ δυὸ ἐκεῖ κάτω μοιρασμένοι,
μισοὶ πρὸς τὰ ἔμπα τοῦ ἡλιοῦ κ' ἄλλοι μισοὶ πρὸς τὰ ἔβγα
γιὰ νὰ δεχτεῖ ἑκατὸ βοδιῶν κ' ἴσων κριαριῶν θυσιά· 25
Κένῶ φραϊνόταν κάθοντας ἀφτός στὸ χαροκόπι,
οἱ ἄλλοι ἀθροιστήκανε στοῦ Ὀλύμπου Ζήνα τὰ παλάτια,
κι ἀρχίνησε νὰ τοὺς μιλεῖ ὁ κύρης θεῶν κ' ἀνθρώπων·
ᾗτι ἔβαλε μετὰ τὸ νοῦ του ἀφτός τὸν Ἀγίσθο, ποῦ τώρα
τὸν σκότασεν ὁ ξακουστός γιός τοῦ Ἀγαμέμνου Ὀρέστης. 30
Ἄφτόν λοιπὸν θυμήθηκε καὶ λέει στοὺς ἀθανάτους:

Ὅϊμέ οἱ ἀνθρώποι τοὺς θεοὺς στὰ ἔρμα κατηγοροῦνε
 καὶ λέν, τοὺς ἔρχονται ἀπὸ μᾶς τὰ κακά· ἀφοῖτι ὡστόσο
 ἀπ' τὴν δικὴν τοὺς ἀτσαλιῆς πῶς ἀπ' τὸ γραφτό τοὺς πάσκουν·
 καθὼς καὶ τώρα ὁ Αἴγισθος παρὰ τὴ θέλησή μας 35
 πῆρε τοῦ Ἀτρείδη τὴν καλὴν καὶ σκότωσε τὸν ἴδιο
 μὴς ἦρθε, ἂν κῆξαιρε καλὰ τὸν ἄφερτο χαμό του,
 τι ἔμεῖς τοῦ τὰ προείπαμε ἀμέσως στέλνοντάς του
 τὸ φονιά τοῦ Ἄργου τὸν Ἑρμῆ μὲ τὸ ὄξυ βλέμμα, μήτε
 τὸν ἴδιο νὰ σκοτώσει, οὐδὲ νὰ πάρει τὴν καλὴν του,
 γιατί τοῦ Ἀτρείδη ἐκδίκηση θὰ λάβει ὁ γιός του Ὀρέστης, 40
 σὰ γίνει νέος καὶ τὴ γλυκιὰ πατρίδα του ποθῆσει.
 Ἔτσι εἶπ' ὁ Ἑρμῆς καλόγνωμα, μὰ τοῦ Αἴγισθου τὴ γνώμη
 δὲν ἄλλαξε· καὶ τώρα νὰ τὰ πλέρωσ' ὅλα ἀντάμα».

Καὶ τοῦ ἀποκρίθη ἡ Ἀθηνᾶ ἡ θεὰ ἡ γλαφκοματούσα :
 «Πατέρα μας, τοῦ Κρόνου γιέ, ὦ ἐσὺ τῶν ἄρχων ἄρχε, 45
 καλὰ πεσμένος στὸ χαμό, πὸν τοῦπρεπε, εἶν' ἐκεῖνος,
 κῆτσι νὰ χάνεται καθεὶς πὸν τέτοια ἤθελε κάμει·
 μὰ μοῦ σιαραίνεται ἡ καρδιὰ μὲ τὸν καλὸ Δυσσέα
 τὸν ἄμοιρο, πὸν βάσανα μακρὰ ἀπὸ τοὺς δικούς του 50
 τραβᾷ στὸ ἀθίβρεχτο νησί, τῆς θάλασσας τὸ ἀφάλι
 μῶλο δεντρά, πὸν μιὰ θεὰ ἐκεῖ ἔχει τὰ παλάτια,
 ἡ κόρη τοῦ κακόγνωμου τοῦ Ἀτλάντα, πὸν τὰ βύθη
 γνωρίζει ὅλα τῆς θάλασσας, κιαφτὸς κρατᾷ τοὺς στύλους
 τοὺς μακρουλοὺς, πὸν ἀπὸ τῆ γῆς τὸν οὐρανὸ χωρίζουν·
 ἀφτρυνού ἡ κόρη τὸν κρατεῖ τὸ δύστυχο πὸν κλαίει, 55
 κ' ὄλο μὲ λόγια χαϊδεφτὰ καὶ γαλιφιές τὸν θέλγει
 τὸ Θιάμι νάπολημονά. Μὰ ὡστόσο δὲ ὁ Δυσσέας
 καὶ μοναχὰ καπνὸ νὰ ἰδεῖ νὰ ὑψώνεται ποθώντας
 ἀπ' τὴ γλυκιὰ πατρίδα του, θᾶθελε νὰ πεθάνει,
 οὐδὲ μαλάξει σου ἡ καρδιά, Ὀλύμπιε, γιατί κείνον ! 60
 Μὴν τάχα μὲ θυσίαις πολλὰς δὲ σῆχει ἀφτὸς τιμήσει
 κοντὰ στὰ πλοῖα τῶν Ἀχαιῶν μπρὸς στὴ Φαρδιὰ τὴν Τροία ;
 Τὶ τοῦχεις τόση μάνιτα, ὦ Ζήνα, τοῦ Δυσσέα ;
 Κι' ὁ Δίας τῆς ἀποκρίθηκεν ὁ νεφελοσυνάχτης :
 «Τέκνο τί λόγος σοῦφυγε τὸ φράγμα τῶν δοντιῶν σου ;
 πῶς νὰ ξεχάσω ἐγὼ μπορῶ τὸ θεῖο τὸ Δυσσέα 65
 πὸν τοὺς ἀνθρώπους ξελερνᾷ στὸ νοῦ, κῆχει προσφέρει
 πολλὰς θυσίας μπρὸς τοὺς θεοὺς, ποῦχουν τὰ φαρδιὰ οὐράνια ;
 μὰ ὁ Ποσειδὸς, πὸν τὴ στερεὰ κυκλώνει, ἄσπονδα τοῦχει
 χολιάσει γιὰ τὸν Κύκλωπα, πὸν τοῦβγαλε τὸ μάτι,
 τοῦ ἰσόθεου Πολύφημου, μεγάλη ἡ δύναμή του 70
 στοὺς Κύκλωπες κῆ Θόωσα τοῦ τὸν ἐγέννα, ἡ κόρη
 τοῦ Φόρκυνα, τῆς ἄκαρπης τῆς θάλασσας τοῦ ἀφέντη,
 πὸν τὴν κοιμήθη ὁ Ποσειδὸς στὰ σπήλια τὰ δοξάτα.
 Γιὰ τοῦτο δὲ τὸ θεῖο Δυσσέα ἐκεῖος ὁ κοσμοσειστής
 δὲν τὸν σκοτώνει, ἀλλὰ μακρὰ τὸν σπρώχνει ἀπ' τὴν πατρίδα. 75
 Ὅσοσο ἔλατε ἔμεῖς ἐδῶ ὅλοι μαζί ἄς σκεφτοῦμε

πῶς θὰ γυρίσει σπίτι του, κ' ὁ Ποσειδὸς θᾶφίσει
 τὸ χολιάσμα, τί δὲν μπορεῖ μῶλους μας νὰ τὰ βάλει,
 σὰ θένε οἱ ἄλλοι ἀθάνατοι μόνος του τί θὰ κάνει ;»
 Καὶ τοῦ ἀποκρίθη ἡ Ἀθηνᾶ ἡ θεὰ ἡ γλαφκοματούσα 80
 «Πατέρα μας τοῦ Κρόνου γιέ, ὦ ἐσὺ τῶν ἄρχων ἄρχε,
 σὰ στοὺς μακάριους τοὺς θεοὺς εἶν' ἀρεστὸ κᾶν τώρα
 νὰ φτάσει πᾶ στὸ σπίτι του ὁ γνωστακὸς Δυσσέας,
 τὸ φονιά τοῦ Ἄργου τὸν Ἑρμῆ, τὸν ὀδηγὸ, στὴ νῆσο
 τὴν Ὠγγυῖα ἄς τὸν στείλουμε γοργὰ νὰ πάει νὰ πῆ της
 τῆς νύφης τῆς μακρόμαλλης τῆ σταθερῆ βουλή μας
 πῶς πρέπει νὰ διαγύρει πᾶ στὸ σπίτι του ὁ Δυσσέας ;
 πῶχει μυαλὸ τρικουβερτο. Κεγὼ θὰ πάω στὸ Θιάμι
 τὸ γιό του νὰ παρασταθῶ καὶ θάρρος νὰ τοῦ δώσω,
 γιὰ νὰ καλέσει σὲ ἔλεψη τοὺς Ἀχαιοὺς, πὸν θρέφουν 90
 μαλλιά μακριὰ, νὰ ποῦνε ἀφοῖτι στοὺς μνηστήρες, νὰ πᾶψουν
 νὰ σφάζουν τὰ μουλωχτὰ ἄρνια, τὰ γυαλιστερά βόδια
 Στὴ Σπάρτη θὰ τοῦ πῶ νὰ πάει, στὴν ἀμμουδένια Πύλο,
 νὰ μάθει γιὰ τὸ γυρισμὸ τοῦ ἀκριβοῦ τοῦ πατέρα
 καὶ καλὴ φήμη νάποχτήσῃ ἀφτὸς μεσ' στοὺς ἀνθρώπους. 95
 Ἔτσι εἶπε καὶ ποδέθηκε τὰ ὠραῖα τῆς τσεροβούλια
 κ' ἀπὸ τοῦ Ὀλυμποῦ τις κορφές σὺν ἄνεμος ἐχύθη, 97 - 101
 κῆκεῖ στὸ Θιάμι, τὸ χωριό, στάθηκε στοῦ Δυσσέα
 τὰ πρόθυρα, στὴν αὔλεια φλιά, καὶ κράταε στὴν παλάμη
 χαλκὸ κοντάρι, κῆμοιαζε ξένου, τοῦ ἄρχου τῶν Τάφιων, 105
 τοῦ Μέντη, κῆβρε τοὺς περήφανους μνηστήρες, ὅπου
 μπροστὰ στὴν πόρτα παίζοντας τὰ ζάρια, διασκεδάζαν,
 κάθοντας σὲ πετσὰ βοδιῶν, ποῦχανε σφάζει αὐτοὺς τους.
 Κοὶ κῆρυκες, κοὶ πρόθυμοι περὸς τους τριγῦρο,
 κείνοι κρασι μὲ τὸ νερὸ σμίγαν μεσ' τὰ κροντήρια, 110
 τοῦτοι μὲ πολυτροπῆτα σφουγγάρια τὰ τραπέζια
 πλέναν καὶ τᾶφερναν μπροστὰ, κῆλλοι μοιράζαν κριάτα.
 Κι' ἀφτὴν πρῶν ὁ Τηλέμαχος ὁ θεόμορφος τὴν εἶδε.
 τί κάθονταν μὲ τοὺς μνηστήρες, στὴν καρδιὰ θλιμμένος,
 κῆβλεπε μὲ τὴ φαντασία ἀπὸ κάπου νὰ προβάλλει 115
 ὁ καλὸς κύρης του κῆκειούς, στὸ σπίτι νὰ σκορπίζει,
 νὰ παίρνει τὴν τιμὴν τοῦ ἀφτός, τὸ βιὸς νὰ διαφεντέβει.
 Μῆφτὰ στὸ νοῦ ἐκεῖ κάθοντας τὴν Ἀθηνᾶ ἐανοίγει
 καὶ τρέχει ἀφτὸς στὰ πρόθυρα, — καὶ ντροπήθη ἡ ψυχὴ του
 πᾶταν στὴν πόρτα ὁ ξένος τοῦ ὄρες κοντὰ τοῦ ἐστάθη 120
 τὸ δεξιὸ χεῖρ τοῦ πιασε, τοῦ πῆρε τὸ κοντάρι
 τὸ χάλκινο καὶ τοῦ λαλεῖ μὲ λόγια φτερωμένα.

ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Ὁ φίλος μου κ. Γιάννης Μηλιάδης ἕνας ἀπ' τοὺς πιὸ παλιούς καὶ ἀγαπητούς μου φίλους, εἶναι πολὺ εὐχάριστος συζητητής. Τὸ ἤξευρα καὶ ἀπὸ τῆς ἰδιαίτερές μας συνομιλίας, τὸ βλέπω καὶ τώρα ποὺ ἀνοίξαμε στὰ καλά καθούμενα μὴ ἔχοντας καὶ οἱ δύο καθὼς φαίνεται τίποτε καλλίτερο νὰ κάνουμε φαρδεῖα πλατεῖα συζήτησι, γιὰ πράγματα ποὺ ἴσως νὰ μὴν ἔχουν τὴν σημασία ποὺ τοὺς δίνει ὁ κόσμος, (ὁ κόσμος τῶν διανοουμένων ἐννοῶ) καὶ ποὺ τοὺς δίνουμε σὰν διανοούμενοι, καὶ μεῖς. Ὁ καυγᾶς, ὅπως πολὺ συχνὰ συμβαίνει, ἀναφε ἀπὸ μηδενική ἀφορμή. Κάτι ποὺ ἔγραψε ὁ κ. Μηλιάδης σ' ἕνα τοῦ ἀρθρο δημοσιευμένο στὴ «Δημοκρατία» γιὰ ὀρισμένους αἰσθητικούς, χωρὶς τὴν παραμικρότερη ἀσφαλῶς κακὴ πρόθεση, τὸ πῆρα δὲν ξέρω καὶ γὼ πῶς γιὰ προσωπικὸ ἐναντίον μου ὑπαινιγμὸ. Ἡ αἰώνια μου καχυποψία! Γιατὶ νὰ τὸ θεωρήσω προσωπικὸ ὑπαινιγμὸ; Δὲν εἶμαι διάβολο μόνον ἐγὼ ὄχι «ἀναλυτικοσυνθετικός» σὰν τὸν κ. Μηλιάδη ἀλλ' ὑποκειμενικὸς (ἄς βαφτιστῶ ἔτσι) αἰσθητικὸς στὴν Ἑλλάδα. Εἶναι καὶ τόσοι ἄλλοι. Ἐπειτα τέτοιες «μπηχτές» δὲν συνειθίζει, στοὺς φίλους τοῦ τουλάχιστον, νὰ δίνει ὁ κ. Μηλιάδης. Ὅπως καὶ ἂν ἔχει τὸ πρᾶγμα τὸ γεγονὸς εἶναι ὅτι ἐθεώρησα προσωπικὸ τὸ ζήτημα καὶ τοῦ ἀπήνησα. Τώρα στὴν ἀνταπάντησή του πάλιν ἀπαντῶ Σὲ δουλεῖα νὰ βρισκόμαστε. Ἄν εἴταν κανένας ἄλλος, δὲ θὰ μ' ἔμελλε. Ἐχει ὁ ἄνθρωπος τῆς ἰδέας του, θάλεγα, καὶ οἱ ἰδέες γιὰ ἕναν λογοτέχνη, γιὰ ἕναν πνευματικὸν ἄνθρωπο, εἶναι καμμιά φορά, εἶναι τὸ συχνότερο ὅλο τὸ βίος του. Ὅλο τὸ ἔχει τοῦ ὄλου τὸ ἢ ζωή. Τὶς προφυλάγει καὶ τὶς υπερασπίζεται καθὼς υπερασπίζαν καὶ προφύλαξαν στὸν Μεσολῶνα τῆς γυναῖκες τοὺς οἱ ἱππότες. Κοπίσαν φτύσαν αἶμα ποὺ λέγει ὁ λόγος, γιὰ νὰ τῆς ἀποχτήσουν, ξενύχτισαν, στερεθήθηκαν χαρὲς καὶ ἀπολαύσεις, καὶ θὰ πάω ἐγὼ νὰ τοὺς πῶ ὅτι οἱ ἰδέες τοὺς, τὸ φῶς τῶν ματιῶν τοὺς, δὲν εἶναι σκοπός, ὅτι τόσον καιρὸ χτίζουν στὸν ἄμμο; Καὶ στὰ γιούχα νὰ μ' ἀρχίζαν, καὶ μὲ τὸ ξύλο νὰ μὲ παίριαν λίγο πάλι θάταν. «Ποιὸς εἶσαι σὺ κύριε, ποὺ τολμᾶς νὰ χαλάσεις τὴν ἡσυχία μας; Αὐτὰ ἐμεῖς πιστεύουμε. Ἄν δὲν σ' ἀρέσει, ἄμε νὰ βρεῖς ἄλλα κορόιδα γιὰ νὰ τοὺς ξεγελάσεις».

Ἄλλ' ὁ κ. Μηλιάδης εἶναι φίλος μου, φίλος καθὼς εἶπα ἀπ' τοὺς πιὸ παλιούς καὶ ἀγαπητούς. Μ' ἕναν τέτοιο φίλο ὄχι μόνον ἔχει κανεὶς περισσότερο θάρρος παρ' ὅτι μ' ἕναν ξένο, μὰ καὶ εὐχαριστεῖται νὰ συζητεῖ. Ἐπειτα ὁ κ. Μηλιάδης εἶναι σοφὸς «ἐπιστήμονας» τὰ λέγει ὁμορφα ὁμορφα, λίγο δικολαβικὰ βέβαια σὰν Ἑλληνας μὰ καὶ γι' αὐτὸ καὶ πιὸ χαριτωμένα, τὰ φέρνει ἀπ' ἐδῶ τὰ φέρνει ἀπ' ἐκεῖ, τὰ γυρίζει ἀπ' ὅλες τῆς μεριές, δάζει κάποιον φανατισμὸ καὶ κάποιον πάθος στὴ συζήτηση ποὺ τρο-

μερὰ μ' ἀρέσουν, καὶ the art but not least καθὼς θάλεγε ἴσως ὁ ἀγγλομαθὴς κ. Ἀνδρέαδης, εἶναι σπιρτόζος. Σὰν καλαβρέζικα λεπίδια πετᾶ τὰ πειράγματά του, μὰ καὶ σὰν βέλη βολταιρικά. Ἐκείνο αἰφνης τὸ θαυμάσιο:

«Μὰ τί λοιπόν

ὄλη μου τὴν καρδιά, ὅλα ὁ Σουαρὲς τᾶκανε» μ' ἔκανε νὰ γελάσω μὲ ὅσο καὶ νὰ κοιλιά. Ἄ εἶναι πολὺ φίλος, πολὺ σπιρτόζος ὁ κ. Μηλιάδης.

Καὶ λοιπὸν συνειθιτᾶται κανεὶς μαζί του δὲν βαριέται ποτέ.

Καὶ λοιπὸν, εἰς τὸ προκείμενον. Θ' ἀπαντήσω σὲ μερικὰ σημεῖα καὶ Τέχνης τοῦ ἀρθροῦ τοῦ κ. Μηλιάδης τοῦ δημοσιευμένου στὴν «Κριτικὴ γνώμη» τοῦ Νοεμβρίου, καὶ ἔπειτα θὰ προσπαθήσω νὰ καθορίσω τὴν ἔξω γιὰ κάποια κεφαλαιώδη ζητήματα, ποὺ προκάλεσαν τὴν συζήτησίν μας. Εἶχα γράψει γιὰ τὸν κ. Μηλιάδη ὅτι πέφτει σὲ φανερὴ ἀντίφασιν ἐνῶ εἶναι ὁπαδὸς τῆς δογματικῆς κριτικῆς, χτυπᾶ τὸν φορμαλισμὸ καὶ τὸν ἀπριορισμὸ κατ' ἐξοχίαν γνωρίσματα τῆς δογματικῆς κριτικῆς, ἴσως δὲ καὶ ὄχι πολὺ διάφορα πράγματα κατὰ βάθος. Γιὰ τὸν φορμαλισμὸ, μὲ ἐξηγεῖ ὁ κ. Μηλιάδης, ὅτι εἶναι «ἕνα διανοητικὸ ἀπολίθωμα καὶ ὅτι δὲν ἔχει καμμιά ἀπολύτως σχέση μὲ τὴ μέθοδο». Ἡ ἐξηγησὴ του εἶναι καλὴ, ἀλλὰ δὲν τὴν δέχομαι πέρα καὶ πέρα. Σκοντάφτω σ' ἐκείνον τὸν ὀγκόλιθο, τὸ «ἀπολύτως». Πιστεύει ἀληθινὰ, μὲ τὸ χέρι στὴν καρδιά, ὁ κ. Μηλιάδης, ὅτι ἕνας δογματικὸς κριτικὸς, ὅπως ὁ Μπρουνετιέρ, ποὺ ἐξαρτοῦσε ἀπὸ τὴν ἠθική, τὴν ἀσικὴ ἠθική, τὴν τρέχουσα τὴν καθιερωμένη (πίστις, πατρίς, οἰκογένεια καθολικισμὸς, νασιοναλισμὸς, «ρίζωμα» διὰ τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς ἐγγεῖου ἰδιοκτησίας στὸ πάτριον ἔδαφος, στὸ μόνον ὀργανικὸ μας περιβάλλον) ὅλα τὰ καλλιτεχνικὰ φαινόμενα δὲν εἶναι φυσικὸ, μοιραῖο, ἀναγκαῖο ἀπ' τὰ ἴδια τὰ πράγματα, νὰ καταντᾶ πολὺ πιὸ γρήγορα καὶ συχνὰ στὸν φορμαλισμὸ, στὴν διανοητικὴ ὀστεοποίηση ἀπὸ τὸν Ἀνατόλ Φράνς, ποὺ μόνον καλλιτεχνικὸ κριτήριον εἶχε τὸ γούστο του, ἕνα γούστο φίνο καὶ ἀκονισμένο, ὅσον πολὺ ὀλίγα; Γιὰ τὸν ἀπριορισμὸ δὲν λέγει τίποτε ὁ κ. Μηλιάδης. Καὶ ὅμως ὁ ἀπριορισμὸς εἶναι ὅτι κυρίως χαρακτηρίζει τοὺς δογματικούς κριτικούς, καὶ σὰν τὸν φορμαλισμὸ, καὶ γιὰ τοὺς ἴδιους λόγους, περισσότερο παρ' ὅτι τοὺς μὴ δογματικούς. Καὶ ὄχι μόνον δὲν ἀπαντᾷ ὁ κ. Μηλιάδης στὸν κυριώτερό μου ἰσχυρισμὸ γιὰ τὴν προφανῆ του ἀντίφασιν, μὰ μ' ἕναν ἐκπληκτικὸ τῷ ὄντι ἐλιγμὸ, ἀποδίδει σὲ μένα ἀντίφασιν. Ἀντίφασιν πράγματι ὑπάρχει ὄχι ὅμως σὲ ὅτι ἔγραψα ἐγὼ, ἀλλὰ σὲ ὅτι τύπωσε ὁ τυπογράφος. Ἄντι νὰ δάλει ἀδογματικοί, ἔδωκε δογματικοί, καὶ ἔτσι ἡ φράση μου πῆρε ἀπ' τὴν παράλειψιν ἑνὸς μόνου ἄλφα ἐντελῶς ἀντίθετο νόημα ἀπ' ἐκεῖνο ποὺ θέλησα ἐγὼ νὰ ἐκφράσω. Τὸ πρᾶγμα εἶναι φῶς φανερό, (καὶ ἀπορῶ πῶς δὲν τὸ κατάλαβε ὁ τόσον ἐξυπνος καὶ τὰ πάντα φιλοκοσινίζων φίλος μου κ. Μηλιάδης) ἀφ' ἑνὸς μὲν

διότι ὅλο μου τὸ ἄρθρο εἶναι μιὰ διαστολή ἐμπρεσιονιστικῆς κριτικῆς καὶ δογματικῆς, καὶ δὲν ἦτο συνεπῶς δυνατόν νὰ ταυτίσω τις δυὸ λέξεις καὶ ἀφ' ἐτέρου διότι στὸ ἀδογματικοὶ ἐπρόσθεσα τὸ «ἂν ἐπιτρέπεται ἡ λέξις» γιατί ἴσως ὁ ἀσυνήθιστος αὐτὸς ὄρος νὰ ἐσοκάριζε καὶ ἐκείνους ἀκόμη τοὺς ἀναγνώστιας, οἱ ὅποιοι ἂν καὶ μὴ ἀγνοοῦντες, ὅπως ἐγώ, τοὺς στοιχειώδεις τεχνικούς ὄρους, δογματισμὸς καὶ ἐμπρεσιονισμὸς (τοὺς ἀντιτιθεμένους εἰς τὴν κριτικὴν μόνον, καὶ ὅπως ἰδιαιτέρως καὶ τὴν κριτικὴν τοῦ Φράνζ καὶ τοῦ Μπρυνειτέρ,) εἰς βαθμὸν νὰ τοὺς ταυτίζου δὲν συναντοῦν ἐν τούτοις συχνὰ καὶ τὸν στερητικὸν τύπον τους. Λεπτότης πρὸς τὸν ἀναγνώστη λοιπόν, καὶ ἀπὸ τὸ ἐλεεινὸ μου γράψιμο, λάφους τυπογραφικούς, οὔτε τὸ πρῶτο οὔτε τὸ τελευταῖο ἀλλοίμονο, σὲ ὅσα ἀσήμαντα χαράζει ἡ πέννα μου στὸ χαρτί, καὶ ὄχι ἀντίφαση καθὼς θέλει ὁ κ. Μηλιάδης ὁ ὁποῖος μὴ μπορώντας ἴσως νὰ μὲ ἀποδείξει λανθάνοντο γλύστρησε μὲ τέχνη, καὶ ἔγινε, σύμφωνα μὲ τὴν κλασσικὴ φιλολογικὴ ὄσον καὶ στρατηγικὴ τακτικὴ, ἀπὸ ἀμυνόμενος, ἐπιτιθέμενος. Δὲν τὰ κατάφερε ὅμως καλὰ, γιατί ἡ δική του ἀντίφασις ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχει, καὶ ἂν πρόθυμα τὸν συγχωρήσω ἐγὼ γι' αὐτό, δὲν θὰ τὸ συγχωρήσει ὅμως ὁ ἴδιος στὸν ἑαυτό του, διότι καθὼς γράφει «συνωφρωμένος φοβερός, ἔτοιμος νὰ πατάξει τὸ κρίμα» «ἂν ἓνας κριτικὸς περιπέσει σὲ ἀντίφαση, τὸ πρᾶγμα εἶναι σημαντικό, καὶ δὲν τὸ συγχωρῶ ἐγώ». Καὶ αὐτὰ μὲν ὅλα εἶναι λεπτομέρειες. Ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος εἶναι ἄλλοῦ. Λέγω ζητήματος διότι ἐν ὕστατῇ ἀναλύσει περὶ ἑνὸς μόνον πρόκειται, ἀρχικοῦ κεφαλαϊώδους ἀπὸ τὸ ὁποῖον πηγάζουν καὶ ἐξαρτῶνται ὅλα τ' ἄλλα. Μόνον ποὺ τὸ ζήτημα αὐτὸ τὸ γενικεύει πάρα πολὺ, τὸ πᾶσι ὡς ἐκεῖ ποὺ δὲν τὸ πῆγα ὁ κ. Μηλιάδης, στίς ἐσχάτες ἀκρότητές του, καὶ στὸν γλήγορο αὐτὸν δρόμο ποὺ κάνει, μοῦ ἀποδίδει ἰδέες ποὺ καὶ ἂν τις ἔχω, δὲν τις ἐξέτεινα ὅμως καὶ ὡς ἐκεῖ ποὺ μὲ παρουσιάζει ὅτι τις ἐξέτεινα ὁ ἀγαπητὸς μου φίλος. Δὲν μᾶς φθάνουν βλέπετε οἱ ἀτομικὲς μας ἰδέες, πρέπει νὰ ὑπομείνουμε καὶ τὸ θάρος ἐκείνων ποὺ μᾶς φορτώνουν οἱ ἄλλοι. Στὴν περίπτωσιν αὐτὴ ὡστόσο εὐχαρίστως τις φορτώνομαι, γιατί, δὲν τὸ κρύβω, μοῦ εἶναι ἰδέες συμπαθεῖς. Ὁ κ. Μηλιάδης προσπαθεῖ νὰ μὲ παραστήσει ἐχθρό, ἀρνητὴ τῆς ἐπιστήμης. Καὶ ἀπὸ τὸ δεδομένον αὐτό, ποὺ ὁ ἴδιος θέτει ἀπὸ τὴν μελζονα αὐτὴν ποὺ ὁ ἴδιος προβάλλει σπεύδει νὰ βγάλει τὰ συμπεράσματα του. Γιὰ μένα ἐν ἀρχῇ μὲν εἶναι ἡ τέχνη—Ὁμορφιά (μὲ κεφαλαῖον) γι' αὐτὸν ἡ ζωὴ—Ἀλήθεια (πάλιν μὲ κεφαλαῖο) Γιὰ τὸν κ. Μηλιάδην τέχνη, ἐπιστήμη, προσωπικὴ δράσις ἀκόμη, ὅλα εἶναι τρόποι ἐντελῶς ὁμότιμοι γιὰ ν' ἀποσπάσουμε τὴν γνώσιν καὶ τὴν αἴσθησιν τῆς ζωῆς νὰ συλλάβουμε τὸ νόημα τῆς, ἐνῶ γιὰ μένα δὲν εἶναι ὁμότιμοι, ἀλλ' ὑπερέχει ὡς μέσον αἰσθήσεως καὶ γνώσεως τῆς ζωῆς, ἡ τέχνη τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς δράσεως τόσον ὥστε νὰ λέγω, ὅπως

εἶναι ὅτι τὸ αἴσθημα καὶ ἡ ποίησις (ἡ τέχνη) εἶναι ὅλη ἡ ζωὴ, καὶ μόνον μ' αὐτὰ νικᾷ κανεὶς τὸν θάνατο.

Ἀπὸ τὴν θεμελιώδη αὐτὴ ἀρχὴν ἐξάγει γιὰ λογαριασμὸ μου ὁ κ. Μηλιάδης, τὸ συμπέρασμα ὅτι τοὺς δογματικούς κριτικούς δὲν τοὺς θεωρῶ ἱκανοὺς παρὰ μόνον γιὰ τὴν κατάταξιν τοῦ ὕλικου τοῦ ἀναγκαίου γιὰ μιὰ κριτικὴ ἐργασία, ὅτι ἐκεῖνο ποὺ κυρίως μοῦ ἀρέσει στὰ ἔργα τῶν λογοτεχνικῶν κριτικῶν εἶναι ὁ φραστικὸς γλυκασμὸς, ἡ ἐπιφανειακὴ ὁμορφιά, τὸ ἀποτέλεσμα δηλαδή αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἄσχετα μὲ τὰ πρᾶγματα στὰ ὁποῖα ἀναφέρεται, ἡ ἁρμονικὴ σύστασις τῆς σύνθεσις καθ' ἑαυτὴν, ὁσέπως πρὸς τὰ συστατικὰ τῆς στοιχεῖα. Ὅτι εἶμαι ἓνας ἐστέτ, ἓνας ὁπαδὸς τῆς σχολῆς «ἡ τέχνη γιὰ τὴν τέχνη» καὶ ποὺ θεωρῶ τὴν τέχνη κόσμον αὐθύπαρκτο καὶ ἀνεξάρτητο, βλέπω διὰ τοῦ πρίσματός της ὅλη τὴ ζωὴ, καὶ δὲν πιστεύω παρὰ μόνον ὅ,τι μᾶς ἔρχεται διὰ τῆς αἰσθητικῆς. Ὅτι θεωρῶ τὴν φαντασία—δαισθησὴ ἰσοδύναμη ἂν ὄχι ἀνώτερη κάθε μεδόθου. Γιὰ τὸν κ. Μηλιάδην ἀντιθέτως ὁ αἰσθητισμὸς εἶναι κάτι στενὸ καὶ στεῖρο σχεδὸν ἀσφυκτικόν. Γι' αὐτὸν ἐνδιαφέρον ἔχει ἡ ἀναζήτησις τῆς ἀλήθειας, ἡ πλατύτερη ἐκείνη καὶ αἰώνια ποίησις τῆς ζωῆς ποὺ τὴ ζεῖ κανεὶς διάχυτη στὴν ἀτμόσφαιρα, καθὼς τὴν ἀναδίνει ἡ ἀληθινὴ ὑπαρξις τῶν πραγμάτων. Στὴν κριτικὴ δίνει τὴν προτίμησίν του, ὄχι στοὺς δογματικούς καθὼς ἐπίστεψα ἀλλὰ σὲ κάποιους τρίτους (γεφυρωτὰς χασμάτων ἀσφαλῶς) οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν, ἂν καὶ μὴ στεροῦμενοι φυσικὰ κάποιος δόσεως ὑποκειμενισμοῦ αἴφνης στὴν προσωπικὴ ἱκανότητα τῆς ἐκτιμήσεως τῶν πραγμάτων ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ λείψει ἀπὸ πούθενά, ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι μηχανὴ—καθὼς τείνουν θὰ ἔλεγα ἐγώ, νὰ τὸν κάνουν οἱ ἐπιτιμήμονες, στὴ μέθοδό τους καὶ στὸ κριτήριον (στὴν ἐκτίμησιν δηλαδή τῶν πραγμάτων, ἢ μήπως σημαίνει τίποτε ἄλλο τὸ κριτήριον;) τίποτε ὑποκειμενικόν. Στήριζονται μόνον στὰ πορίσματα τῆς ἀνάλυσης καὶ τῆς ἐπαγωγῆς. Εἶναι οἱ ἐπιστήμονες κριτικοὶ ποὺ ὅταν ἀκολουθοῦν μιὰ θεωρίαν καὶ πιστεύουν σ' αὐτὴ ἀποκλείουν ὅλες τις ἄλλες. Γιὰ τοὺς κριτικούς αὐτοὺς ὅ,τι ἐμεῖς οἱ ἄλλοι, λέμε φαντασία εἶναι φαντασίωσις μᾶλλον, τραγέλαφος βγαλμένος ἀπὸ διάφορους ἐξωφρενικούς συνδυασμοὺς ποὺ θέλουμε νὰ τοὺς ἐπιβάλουμε γιὰ δημιουργία, ἐνῶ ἡ ἀξία λόγου φαντασία γιὰ τὸν ἐπιστήμονα ὅσο καὶ γιὰ τὸν καλλιτέχνη δὲν εἶναι παρὰ ἡ ἱκανότητα ν' ἀντιληφθοῦμε στὴν ὀργανικὴν του σύνθεσιν, ἐξαίροντας καὶ ὅλες τις δυνατότητες ποὺ πηγάζουν ἀπαραίτητα πάντα μεσ' ἀπ' αὐτὰ τὰ πρᾶγματα, τὸ κομματιασμένον μὰ ἐξακριβωμένον ὕλικόν ποὺ μᾶς ἔδωκε ἡ ἀνάλυσις. Κριτικοὶ σὰν τὸν κ. Μηλιάδην δὲν ποθοῦν τὴν στιγμὴν—τὴν βαθεῖαν ἔστω ἀλλὰ ζητοῦν τὴν ἔκτασιν, τὴν ἐξέλιξιν, τὸν μηχανισμό τῆς ἀπέραντης, πολυποικιλῆς ζωῆς, τὸν μεγαλόκοσμον (ὄχι μὲ κεφαλαῖον). Ἐπειδὴ κατεῖχετο ἀπὸ τέτοιο πόθο καὶ εἶχε φαντασία ν' ἀντιληφθεῖ ὀργανικὰς συνθέσεις,

κατώρθωσε ὁ πολὺς Βιλαμόβιτς, ν' ἀναμοχλεύσει δλόκληρο τὸν ἀρχαῖο κόσμον καὶ νὰ μᾶς δώσει μιὰ συνολικὴ ἀντίληψη, διαγράφοντας συγχρόνως καὶ κυρίως δλόκληρην τὴν ἐξέλιξίν του. Καὶ ὅμως ἦτο ξηρὸς ἐπιστήμων, ὅπως συνηθείζουμε νὰ λέμε ἔμεις, καὶ ὄχι χλωρὸς, νερούλης ποιητῆς, ἀνθρώπος ὅπως ὀρίζει ὁ κ. Μηλιάδης τὸν ποιητὴ—καὶ εἶναι ὁ ὀρισμὸς του, λεξικογραφικῆς ἀκριβείας καὶ ἐπιστημονικότητος—ποὺ γράφει στίχους, καθὼς ἀπαράλλαχτα ἴσως κάνει τὴν μετρικὴν του ὁ μετρικός, ποὺ ὅταν εἶναι μεγάλος (ὥστε ὑπάρχουν καὶ μεγάλοι μετρικοί;) μπορεῖ, λέγει ὁ κ. Μηλιάδης, νὰ ὑψωθεῖ καὶ ὡς τὶς μεταφυσικὰς ἰδέας.

(*Ἐχει συνέχεια)

Κ. ΠΑΡΑΣΧΟΣ

ΕΞΑΣΤΙΧΑ

β'. σειρά

ΚΙ' ΕΣΥ

Ἄπ' τὰ ἐπιτάφια ἀνάγλυφα τὸ πιὸ πικρὸ παράπονον
ὄσο γαλήνια χύνεται τόσο σπαράζει τὴν ψυχὴ.
Κι' ἐσύ, ποὺ ἐδέχτης ξαφνικὰ βέλος τοῦ Χάροντα ἄπονον,
βαθιὰ τὸν πόνον σου ἔθαψες σὰ μυστικὴν μιὰν προσευχή.
Καὶ κλαῖμε ἔμεις λογιάζοντας τὴν οἰωπηλή σου θλίψη
Μαννοῦλα, ποῖα ἄλλη μπόρεσε τέτιο καημὸ νὰ κρύψῃ;

ΣΑΝ ΠΛΟΙΟ

Σὰν πλοῖον εὐκολοσύνηφιτο μὲ ζώνει ἡ τρικυμία.
Μαῦρες ἀμπόρες μὲ χτυποῦν ἀπ' ὄλες τὶς μεριές.
Τὰ πέλαγα μὲ κυνηγοῦν μὲ κύματα θηρία.
Λιμάνια δὲν προβάλλουνε μὰ μήτε καὶ στεριές.
Μόνον ἡ καρδιά μου, ἀλάθειτο βαρόμετρο, μηνᾶ μου
πὼς νά! ἡ γαλήνη θὰ φανῇ σὲ λίγο σώτειρά μου.

Η ΨΥΧΗ ΜΟΥ

Ποτὲ δὲν παραούφηξα τῆς Ἡδονῆς τὰ νάματα.
Δὲν μὲ εἶδαν βράδια μελιχρὰ καὶ ῥόδινα χαράματα
σ' ὀργίων ὀργασμοὺς κρυφοὺς νὰ σπρώχνω τὸ κορμὶ μου.
Σκληρὸς δυνάστης τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κορμοῦ ἡ Ψυχὴ μου
σταγόνες μόνον ἀπόλαψης σωματικῆς μοῦ δώριζε,
ἐνῶ ἀγωνίσματα τοῦ νοῦ γιγάντια πάντα μοῦ ὄριζε.

Μέγαρο ΜΙΧ. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΙΝΟΥ

Στὴ φτωχικιά του κάμαρα, ποὺ μένει
λησμονημένος κι' ἔρημος, πεθαίνει
ὁ θεατρίνος—ἄρρωστη καρδιά.
Στ' ἀληθινὸ του δράμα κατεβαίνει
αὐλαία ἢ χειμωνιάτικη βραδιά.

Σβυμένη ἡ μπαταρία τῶν θριάμβων,
μιὰ λάμπα φέγγει ἐτούτη τὴ σκηνή.
Στὴ θύμησή του φτάνει ἀλαργινὴ
τῆς πρόζας τῆς λαμπρῆς καὶ τῶν ἰάμβων
ἡ μουσικόλαλη φωνή.

Τριγύρω του τὰ πράματα ὅλα κλαῖνε
σὰν πλάσματα ποὺ νοιώθουνε βαθιά:
στολὲς ξεθωριασμένες καὶ σπαθιά
ποὺ ὅλα, θαρεῖς, ζωντάνεψαν καὶ λένε
— Στὸν ὕπνον σου γαλήνη, ὦ πονεμένε!

Στὸν τοῖχον ἀπάνου, φόντο ρίχνει τώρα
τοὺς ἴσκιους του ἕνα δέντρο στοργικά,
ποὺ σὰν τὸ δέρνει ἀλύπητα ἔξω ἡ μπόρα
χειρονομοῦν στὸν τοῖχον, ὄραν τὴν ὄρα,
σὲ μοῦτες κάποιου ρόλου τραγικά.

Κι' ἐκεῖνος λέει μὲ πόνον: «Θὰν τὸν παίξω
τὸν τελευταῖον μου ρόλον, τὸν πικρό.
Χρεάζεται καὶ τέχνη, γιατί ἀπέξω
εἶν' ἕνας ρεζισέρ μὲ κοφτερὸ
δρεπάνι καὶ χαμόγελο σκληρό».

Σὲ κάποια φύλλα δάφνης ξεχασμένα
κάποιο σαράκι τρίζει καὶ τρουπᾶ...
Ἐράματα, καὶ δείχνοντ' ἕνα-ἕνα,
φωνές, ποὺ τὶς ἀκούει ὁ νοῦς θαμπά,
πρόσωπα μύρια, τόσο ἀγαπημένα.

Ὁ Οἰδίποδας φωνάζει : « — Ἴώ μοι, δαῖμον,
Ποῖ γὰς φέρομαι κλάμων;... Πᾶ φθογγά...; »
Τοῦ Ὁρέστη νὰ ἦ μανία ! Στῶν ἀνέμων
σκορπίζεται τὸ κλάμα, καὶ βογγᾶ
μὲ τίς κραξιές τῶν Ἑριννύων στριγγά !...

Ὁ Χάμλετ, πὸν περνᾷει συλλογισμένος,
« Νὰ ζῆ κανεῖς, ρωτάει, ἢ νὰ μὴ ζῆ; »
Στὴν πολυθρόνα του ὁ Ὁσβαλντ καρφωμένος
Τὸν Ἥλιο, ὅλο τὸν Ἥλιο ἀποζητεῖ,
κι' ὁ Φάουστ τὴ Μαργαρίτα, ἔρωτεμένος.

Σηκώνει τὸ πιστόλι ὁ Σβάρτς καὶ πάει...
Πικρόχολος χλευάζει ὁ Συρανό...
Περνᾷ ὁ Τριστάνος, φάσμα ἀερινό,
κι' ἓνας πὸν κλαίει καὶ σύγκαιρα γελάει
κι' ἓνας πὸν κλαίει : « — Μὴ φύγης, Μπρισαντώ ! »

Κι' ὁ Μπρισαντώ πεθαίνει. Αὔριο βράδι
θὰ γράψουν τὴν ἀλήθεια οἱ κριτικοί :
« Ἐπέθανε ὁ παλαίμαχος... » Κοπάδι
θὰ μαζευτοῦνε ξένοι καὶ δικοὶ
στὴν κάμαρά του ἐδῶ τὴ φτωχική.

Ὁ Σύλλογος θὰ κἀνη τὴν κηδεία,
θὰ βγάλη λόγο ὁ Πρόεδρος λαμπρό,
θὰ γείνουν ὅλα « ἐν τάξει κι' ἡσυχία »
καὶ θὰ τὸν βάλουνε στὸν τάφο τὸν ὄγρὸ
στὴν τελευταία, σὰν καμαρίνι, κατοικία.

Ἐκείνη τὴ στιγμή, συλλογισμένοι
θὰ στέκουν ὅλοι γύρω καὶ βουβοί.
Πιὸ πέρα ὁ θεατρῶνης θὰ προσμένη
μὲ πόζα καὶ μονόκλ—κι' ἡ κρύα γῆ
στὴν κάσσα θὰ βροντᾷ τὴ σφαλισμένη.

Στοὺς καφενέδες αὔριο τ' ὄνομά του
ἀπ' τὸνα σὶ' ἄλλο στόμα θὰ πετᾷ.

Στὶς πρόβες θὰ γυρνοῦν τ' ἀνέκδοτά του,
κάποιος θὰ λέει γι' αὐτόνε χωρατά
καὶ θὰ γελοῦν οἱ ἄλλοι δυνατά.

Τοὺς ρόλους του ἓνας γέρος θ' ἀραδιάζει :
« Σὲ μιὰ τουρνὲ πὸν παίζουμε μαζί... »,
πονετικά ἓνας ἄλλος θὰ στενάξει,
καπνοῦ δαχτυλιδάκια ἄλλος θὰ βγάξει
καὶ σιωπηλὸς στὸν κόσμον του θὰ ζῆ...

Λοιπόν, ὁ θεατρῶνος μας πεθαίνει,
τοῦ σταματάει ἡ πολύπαθη καρδιά.
Χειρονομοῦν τοῦ δέντρον τὰ κλαδιά
καὶ σὰν αὐλαία μαύρη κατεβαίνει,
κατέβηκε στὰ μάτια του ἡ βροδιά.

Τὸ δράμα ἐπῆρε τέλος... Σβύνει τώρα
στὴν κάμαρά του ἡ λάμπα μοναχῆ.
Κι' ὅλο ξεσπώντας ἔξω ἡ ἀγορία μπόρα
σὰ θορίαμβος σὲ φινάλε, ὥραν τὴν ὥρα,
χειροκροτεῖ στὶς πλάκες ἡ βροχή !...

(Ἀπαγγέλθηκε στὸ « Ἐθνικὸ Θέατρο » ἀπὸ τὴ δεσποινίδα Νάντα Διπλαράκου,
στὶς 17 τοῦ Δεκεμβρίου 1924.)

ΣΤΕΦ. ΔΑΦΝΗΣ

ΣΕ ΜΙΑ ΒΙΤΡΙΝΑ

Τ' ἄσπρα τῆς μαλλιά
πίσω ἀπ' τὰ γυαλιὰ
στὴ θολὴ βιτρίνα !
Τᾶκοψε—ὦ καημοὶ—
γιὰ νὰ φάη ψωμί
μιὰ γοιὰ θεατρίνα !

* *
Ποιῶν λαιμῶν θηλειά ;
Χάδια καὶ φιλιὰ
Ἐνα χέρι πόσα ;
Λάγνα ἀνατριχίλα
σύρριζα ὡς ἐκύλα
στὰ μετᾶξια κρόσσα :

Φέρνει ἀνακαρδιὰ
μιὰ παλιὰ εὐωδιὰ
πὸν τοὺς εἶχε στάξει
Καὶ μᾶς προσκαλεῖ
γιὰ στερνὸ φιλι
τ' ἄσπρο τους μετᾶξι.

Ν. ΠΡΤΙΜΕΖΑΣ ΛΑΥΡΑΣ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΚΩΣΤΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Μέσα σ' αυτήν την θεομηνίαν τεχνοτροπιῶν πὸν κατέλαβε τὴν Τέχνην τὰ εἰκοσιπέντε τελευταῖα χρόνια, ὁ Δημητριάδης ἀκολουθεῖ τὸ δρόμον του χωρὶς νὰ ἐπηρεασθεῖ ἀπὸ κανένα.

Μετὰ τὸν Ροιτέν, τὸν κολοσσὸν αὐτὸν τῆς νεωτέρας γλυπτικῆς πὸν συνέτριψε τὴν Ἀκαδημίαν, ὑπάρχουν πολλὰ κατευθύνσεις ὡς πρὸς τὴν πλαστικὴν ἀντίληψιν.

Ὁ Μπουρντέλ ἂν καὶ θεωρεῖται μαθητὴς τοῦ Ροιτέν εὐρίσκεται ἐν τούτοις εἰς τὸν ἄλλον Πόλον τοῦ διανοητικοῦ κόσμου.

Ἐνῶ ὁ Ροιτέν διερχόμενος τοὺς παλμούς τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας καὶ ἡ ἔμπνευσις του ἦτον ὁ θρίαμβος τῆς ἀτομικότητος, τὸν Μπουρντέλ ἐνδιαφέρουν κυρίως αἱ μεγάλα συγκινήσεις τοῦ πλήθους. Αἰσθάνεται τὴν γλυπτικὴν ὡς μίαν τέχνην κατ' ἐξοχὴν μνημειακὴν ἣτις ἀποτελεῖ τὴν γιγαντιαίαν ἐπίπλωσιν μιᾶς πόλεως.

Ὁ λαὸς ζητεῖ γενικότητος καὶ ὁ Μπουρντέλ προσπαθεῖ νὰ συνοψίσῃ μὲ τὴν γλυπτικὴν του τὰς τάσεις τῆς ἐποχῆς μας.

Ὁ Ἀριστέιδης Μαγιὸλ εἶναι νεοκλασικὸς. Ἀντιθέτως πρὸς τὸν Ροιτέν ὅστις ἀπηχθάνετο τὴν διακοσμητικὴν γλυπτικὴν, ὁ Μαγιὸλ δὲν ἐνδιαφέρεται παρὰ δι' αὐτήν. Εἰς τὴν γλυπτικὴν του ζητεῖ τὴν ἀγνὴν ὠραιότητα τῶν γραμμῶν καὶ τῶν σχημάτων εἰς ἓνα ἁρμονικὸν σύνολον ἁρχιτεκτονικῆς.

Ὁ Δημητριάδης ἀκολουθεῖ τὸν δρόμον του ἐνστικτωδῶς εἰς τὴν μεγάλην παράδοσιν τῆς γλυπτικῆς. Δὲν ἐπιδιώκει ν' ἀνακαλύψῃ μίαν ἰδικὴν του τεχνοτροπίαν οὔτε νὰ θυσιάσῃ τὴν πλαστικὴν ἀλήθειαν εἰς τὸ στυλ. ὁ Elie Faure λέγει κάποιον: «Μερικὰ ἔργα ὅπως ἡ «Νίκη τῆς Σαμοθράκης» εἶναι ζωντανά, μολογὸν χωρὶς στυλ. Ἄλλα, ὅπως οἱ «Τοξόται» τῆς Περσεπόλεως, πολὺ στυλιζέ χωρὶς ὅμως ζωὴ... Ὁ «Ἡνίοχος» τῶν Δελφῶν, τὸ χαλκοῦν αὐτὸ ἀριστούργημα, ἐνώνει τὴν ζωὴν μὲ τὸ στυλ».

Τὸ στυλ, καθαρῶς διακοσμητικὸν στοιχεῖον εἰς τὴν γλυπτικὴν, εἶναι ταυτοχρόνως τὸ γνώρισμα μιᾶς ἐποχῆς καὶ ἡ σφραγὶς μιᾶς ῥάτσας, πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἀθρόομητον εἰς κάθε τέχνην. Ὅταν τὸ ζήτησιν κανεὶς ἀ priori φαίνεται ἀμέσως ἡ ἐπιτήδευσις καὶ χάνει τὴν ἀξίαν του.

Ὁ Δημητριάδης εἶναι ρεαλιστὴς καὶ ἀπὸ τὸ πρῶτον ἔργον πὸν ἐξέθεσε εἰς τὸ Salon, τὸ «Διήλημμα» (1905) ἐφάνη ἡ τάσις του. Τὸ ἄγαλμα αὐτὸ παριστᾷ ἓνα ἄνδρα καθισμένον σ' ἓνα βράχο, τὸ κεφάλι ἀκουμβησμένο στὰ χεῖρα εἰς μίαν σιάνιν σκέφσεως καὶ συγκεντρώσεως. Ἐκτὸς τῆς συμβολικῆς τῆς σημασίας, ἡ γλυπτικὴ αὐτὴ παρουσιάζει μίαν προσπάθειαν ν' ἀποκατα-

στήσῃ τὰς σχέσεις τῶν μεγάλων πλαστικῶν σχημάτων μὲ τὸ παιχνίδι τοῦ φωτὸς καὶ τῆς σκιᾶς. Τὸ ἔργον αὐτὸ θὰ μπορούσε νὰ τὸ κατατάξῃ κανὲν μεταξὺ τῆς Ἑλληνιστικῆς τέχνης καὶ τῆς Ἰταλικῆς Ἀναγεννήσεως.

Ἡ εὐνοϊκὴ κριτικὴ μὲ τὴν ὁποίαν ἐχαιρετίσθη ἔδιδε τὰς καλλιτέρας ὑποσχέσεις διὰ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ταλέντου του. Κύριος πλέον τῆς τεχνικῆς του ἔχει ὅλην τὴν ἀγάπην καὶ τὴν δομὴν νὰ δημιουργήσῃ. Μολογόντι δὲ αἱ περιστάσεις δὲν εἶναι καθόλου εὐνοϊκαὶ διὰ μεγάλας συνθέσεις, ἐν τούτοις ὁ Δημητριάδης συνέλαβε τὸ σχέδιον ἐνὸς μεγάλου μνημείου (12 πρόσωπα) διὰ τοὺς «Νικημένους τῆς Ζωῆς».

Ἀυστηρῶς ἐπενέβη ὁ πόλεμος «ὁ ἀπαίσιος πόλεμος πὸν δὲν καταστρέφει μόνον τὰ ἀριστουργήματα τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ καταδικάζει εἰς ἀδράειαν τοὺς καλλιτέχνας πὸν δὲν σκοτώνει» καὶ τὸ ἔργον αὐτὸ δὲν ἐτελείωσε.

Τὸ κεντρικὸν σύμπλεγμα παριστᾷ ἓνα ἄνδρα καὶ μίαν γυναῖκα ὑπὸ τὸν πέπλον τῆς Εἰμαρμένης, ἓνα ἄλλο ἀπόσπασμα τῆς μεγαλοπρεποῦς αὐτῆς συνθέσεως ὁ «ἄνδρας» εἶναι τοποθετημένος σήμερον εἰς ἓνα πάροκον τῆς Ἀμιένης.

Μεγάλα μνημεῖα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γείνουν ἄνευ τῆς ὀλικῆς ὑποστηρίξεως ἐνὸς καλλιτέχνου. Χωρὶς καμιάν ἐνθάρρουνσιν ἀπὸ τὴν πατρίδα του καὶ ἀναγκασμένον ν' ἀνταποκριθεῖ εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς ζωῆς ἐκτελεῖ φορητὰ ἔργα, τὴν λεγομένην δηλαδή γλυπτικὴν τοῦ δροῦβαντος.

Ἡ «Βαχίς», ἡ Λουομένη, ἡ «Χορεύτρια» καὶ μιὰ σειρά προτομῶν μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Μορεάς, ὁ κ. Σκίπης, κ.λ.π, κ.λ.π., μαρτυροῦν τὴν δύναμιν τῆς ἐκτελέσεως καὶ τὴν ποικιλίαν τοῦ ταλέντου του.

Ἐπὶ τέλους τῷ 1920 ἡ κοινότης Χίου, ἐμπιστευόμενη εἰς τὴν ἀξίαν του τοῦ ἀνέθεσε τὴν ἐκτέλεσιν ἐνὸς μνημείου εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἀπελευθερώσεώς της. Διὰ πρῶτην φορὰν παρουσιάζεται ἡ εὐκαιρία εἰς τὸν μέγαν καλλιτέχνην νὰ δώσῃ ἓνα συνολικὸν ἔργον τῆς ὠρίμου του τέχνης.

Ὁ Δημητριάδης ἐκθέτει τακτικὰ εἰς τὸ «Salon» τοῦ ὁποίου εἶναι μέλος. Εἰς κάθε νέον ἔργον του σημειώνει ἓνα σταθμὸν ἐξέλιξεως. Ὁ «Δισκοβόλος» τὸ τελευταῖον του ἔργον τιμηθὲν μὲ τὸ πρῶτον βραβεῖον γλυπτικῆς καὶ μὲ δίπλωμα Ὀλυμπιονίκου, συνοψίζει ὅλην τὴν δύναμιν τῆς τεχνικῆς του καὶ τὴν σταθερότητα τοῦ σχεδίου του.

Ἐνα τέλειον σῶμα ἐνὸς νέου ἀθλητοῦ εἰς τὴν μεγαλειότητα ἐντασιν τῆς κινήσεως καθιστᾷ τὸ θέμα του ἐξαιρετικὰ δύσκολον. Τὸ ἔργον αὐτὸ ἔχει ἀσφαλῶς τὴν θέσιν του μεταξὺ τῶν καλλιτερόων ἀγαλμάτων τῆς Ἑλληνιστικῆς περιόδου κατὰ τὴν ὁποίαν ἰδίως ὑπῆρχε ἡ τάσις πρὸς ἀπεικόνισιν ἀθλητῶν.

Ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ ἐπιτύμβια μνημεῖα διὰ τὰς γαλλικὰς ἐπαρχίας, πὸν ἔδιδον τὴν ἐντύπωσιν νεκροταφείου εἰς τὸ φετεινὸν «Salon», (1924) διακρίνε-

ται ὁ «Δισκοβόλος» διὰ τὴν ὑγείαν καὶ τὴν δύναμιν του. Ἄν ὁ χῶρος μου τὸ ἐπέτρπε θὰ εἶχα νὰ εἰπῶ πολὺ περισσότερα διὰ τὸν ἐξαιρετικὸν καλλιτέχνην μας. Ἐπιφυλάσσομαι εἰς πρώτην εὐκαιρίαν.

Ἄγαπῶ τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐκτιμῶ τὸ ἔργον του. Ἄλλοι μᾶς θαμβώνουν καὶ μᾶς ἐκπλήσσουν, ὁ Δημητριάδης μᾶς προσφέρει χωρὶς θόρυβον τὴν τέχνην του γεμάτην χάριν, νεότητα καὶ εὐτυχίαν.

ΦΩΚΙΩΝ ΡΩΚ

ΝΑ ΕΙΤΑΝ ΕΤΣΙ...

Σὰν ἄνθος λύγιες ξανά.
Καθὼς τὴν πρώτη τὴ βραδιά
Ποῦ μοῦγεις, καλή μου στὴν ἀγκάλη
Κ' ἐννοίωσα τὴν ἀξέχαστη καὶ τὴν πεληὰ χαρὰ
Νὰ μᾶς σιμώνει ἀνάλαφρα καὶ πάλι.

Λίγο χλωμή, μὲ τὰ σγουρά
Τὰ δλόμαυρά σου τὰ μαλλιά,
Τὸ χέρι σου στὸ χέρι μου ἐκρατοῦσα,
Ἐνῶ σκυμμένος πάνου σου, στὰ μάτια σου βαθεῖα
Τὸ μυστικὸ ποῦ μέδεσε ζητοῦσα

Τὸ φλογερὸ τὸ μυστικὸ.
Ποῦ δίχως τέλος, σκοτεινὸ,
Κάθε ψυχὴ γυναίικεια ἀγνοσκεπάζει
Καὶ σὰν παράξενη εὐωδιά, ποῦ ἔχει λουλοῦδι ἔξωτικὸ
Τὸ νοῦ καὶ τὴν καρδιά πάντα ταράζει.

Τώραῖο σου στόμα, δροσερό,
Μὲ προσκαλοῦσε σιωπηλό.
Στόμαγικὸ τὸ γλέντι τοῦ φιλιῦ μας
Κεῖχαν μέσα τὰ στήθη μας κάπσιο κρυφὸ παλμὸ
Γιὰ τὸ ὑπερκόσμιο ἀνάμα τοῦ κορμιῦ μας.

Σ' ἔσφιξα τόσο δυνατὰ
Σὰ νὰ φοβόμουνα βαρεῖα
Πὼς ξαφνικά, ἀκριβή μου, θὰ σὲ χάσω
Κι' ἔσκυψα κ' ἤπια ἀτέλειωτα γυρεύοντας γλυκὰ
Τὸ ὄνειρόν μου τὸν πόθο νὰ χορτάσω.

ᾠ! νᾶειταν ἔτσι μιὰ νυχτιὰ
Ποῦ ὄλα θὲ νᾶναι σκοτεινὰ
Στὴν γερασμένη τούτη γῆ ἔδῳ κάτου,
Μὲ μιᾶς νᾶνοιώθα, ἀγάπη μου, σὲ σένανε σιμὰ
Τὸ φίλημα τῆς λήθης τοῦ Θανάτου.

ΣΠΥΡΟΣ Μ. ΚΑΜΗΛΛΕΡΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Πόσοι πόνοι κατοικοῦν μὲς στὴν ψυχὴ μου
Σλουέτες, ποῦ συνείθισα πιά ἐντός μου,
νὰ τίς νοιώθω, ἀπὸ καιρὸ καὶ δίχως φόβοι,
νὰ πηγαίνουν, νὰ γυρίζουν, μὲ ρυθμὸ καὶ δίχως ἦγο.
Μιὰ μεγάλη φυλακὴ ἔγινε ἡ ψυχὴ μου,
ποῦ οἱ κατάδικοι, λευκοὶ σὰν ὄσιοι, ζοῦνε
σὲνα ἀδιάκοπο, μεγάλο σεληνόφως,
κι' ὁ καθέννας εἶναι τόσο μοναχός, μὲς στὴ σιωπὴ του,
Δὲ μιλοῦνε μεταξύ τους, κι' ὁ καθέννας κι' ἀπὸ μία
χωριστὴν ἔχει ἀπ' τοὺς ἄλλους ἱστορία.
Καὶ πεθαίνουν ἕνας - ἕνας, στὸ λευκὸ τὸ σεληνόφως,
καὶ κρατοῦνε σταυρωμένη, πάνω στ' ἄφωνα τους χεῖλη,
τὴ βουβὴ τὴν ἱστορία, ποῦ ἄγνωστη ἔζησεν ἐντός μου.
Βάζω στῆλες στὴ θανή τους, ἀπὸ μάρμαρα ποῦ φέγγουν,
σὰ σκιές φασματικές, στὸ σεληνόφως,
κι' ἡ ψυχὴ μου πάει νὰ μοιάσει
βουβὴ θάλασσα ἀπὸ στῆλες, ποῦ λευκάζουν στὴ σελήνη.
Λέξη μιὰ, ἀπ' τίς μαρμαρένιες ἱστορίες χωρὶς νὰ πάρω,
τριγυρνῶ στὸ παγερὸ αὐτὸ κοιμητῆρι,
ποῦ κανεὶς δὲν πάει νὰ κλάψη κι' εἶν' ἀνώνυμοὶ ὄλοιοι τάφοι.
Κι' ὅταν τὸ χλωμὸ φεγγάρι, στὸν ὀρίζοντα ἀκουμπήσει,
σὰ χρυσὸ ἐκκρεμὲς ποῦ ἐστάθηκε, ὄλο σκέψη,
μόνος πάντα, θὲ ν' ἀκούσω τὴ στερνὴ ὥρα νὰ σημαίνη.
Καὶ κανεὶς τὸ λυπημένον δὲ θὰ μάθει μυστικὸ μου,
που θὰ πέρνω, σταυρωμένον πάνω στ' ἄφωνα μου χεῖλη:
πὼς καμμιά ἀπὸ τίς τόσες δὲν ἐγνώρισα ἱστορίες,
ποῦ ἐγεννήθηκαν, ἔζησαν κι' ἐκηδεύτηκαν ἐντός μου.

ΜΙΧ. Δ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ ΣΤΡΙΝΤΜΠΕΡΓ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Από αυτή τή μικρή εξερεύνηση μέσα στις πιο γνωστές γλώσσες, ένα πράγμα αποδείχεται ολοφάνερα: ότι η ελληνική γλώσσα, με τη χαρακτηριστική της εύφωνα, αντιλαλεί μέσα σ' όλες. Και με τη σύγγενεια που έχει με τη σανσκριτική, γίνεται σαν ένας σύνδεσμος που συνδέει τις γλώσσες της Ανατολικής Ασίας και της δυτικής Ευρώπης.

Ελληνικά εγράφησαν τα πιο παλιά και πιο καλά ποιητικά έργα της Ευρώπης, χωρίς να ξεχωρίζουμε ούτε τις τραγωδίες. Ελληνικά εγράφησαν όλα τα φιλοσοφικά συστήματα όσα αξίζουν να τ' αναφέρει κανείς: ιστορία, γεωγραφία, μαθηματικά, φυσιογνωσία. Ελληνικά είναι κι η νέα διαθήκη γραμμένη.

Μ' ελληνικά ονόματα βαπτίζονται όλες οι νεώτερες ανακαλύψεις, από τον τηλεφώνο, τηλέγραφο και το αυτό ίσαμε το τελευταίο υγρό για το πλύσιμο των δοντιών. Κι' αν πάρος να διαβάσης μια καθημερινή εφημερίδα στη δική μας τή γλώσσα ή μισή είναι γραμμένη Ελληνικά.

Εφημερίδες, πολιτική, θέατρο, χρονικά, πολεμική, στατιστική, οικονομία, ήχω, διπλωματία, τηλεγράφημα, είναι ελληνικές λέξεις. Και σ' αυτές ακόμη τις άγγελιες βαραίνει περισσότερο η ελληνική: φωτογόνον (fotogen λέγεται συνηθικά το πετρέλαιο), σωζόδοντο κ.λ.π.

Όλες αι' εξετάσεις στο πανεπιστήμιο περνούν με τα ελληνικά: θεολογία, ιστορία γεωγραφία, όλες οι γραμματικές, φιλολογία, ζωολογία, βοτανική, αριθμητική, μαθηματικά, γεωλογία, φυσική, χημεία είναι Ελληνικά.

Τα ελληνικά είναι μια ζωντανή γλώσσα, ίσως άθάναιη! γιατί τή μίλησε κι' ο υιός του θεού κι' οι μαθηταί του τήν έγραψαν.

Μετάφρασις
Ι. Ε. ΧΡΥΣΑΦΗ

*) Τα λίγα αυτά λόγια για τήν Ελληνική γλώσσα είναι γραμμένα στο «Ένα γαλάζιο βιβλίο» του Στρίντμπεργ μετρογ, κι' ακολουθούν σά συμπέρασμα, μια πλατύτερη μελέτη για τή φιλαδική, τήν ούγγρικη, τή μαντσουρικη και τή γιαπωνική γλώσσα.

ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΠΟΥ ΛΑΜΠΟΚΟΠΟΥΝ

Μές τή σάλα του βαποριού είχα βρει κάποιο μυθιστόρημα, που το άρχισα, χωρίς να μπορώ να τ' διακόψω. Το βαπόρι είχε απομακρυνθεί από τήν πόλη τρεις ώρες και στο πέλαγος έπλεε στ' ανοιχτά. Οι μηχανές του θορυβούσανε κι' ο κρωγμός από κάτω τής κίνησης του έλικα. Και μαζί απέναντί μου διάφοροι ταξιδιώτες θορυβούσανε που μπήκανε στο σαλόνι να άρχινήσουνε τήν πολυλογία και τ' α πλατιά γέλια... Σήκωσα με δυσάρεσκεια τ' μάτια μου απ' τις σελίδες του βιβλίου. Κάποιος έλεγε άστεία και γελούσανε όλοι. Ένας τύπος κωμικού είτανε και στη μορφή άστεϊος, με κάτι μεγάλ' αυτιά, σαν τραδηγμένα για να ξεκολληθούνε. Οι ταξιδιώτες τής απέναντι συντροφιάς δέ φαίνονταν να είτανε μέλη μιας οικογένειας. Εύκολα κανείς σ' ένα ταξίδι πιτυχαίνει γνωριμίες. Το βαπόρι δέν είτανε δυνατό να διασχίσει, στο διάστημα όλης τής νύχτας, το πέλαγος. Θα ξημέρωνε, κι' άκόμα δέ θα είχαμε έκτελέσει τή μισή διάρκεια του όλου ταξιδιού.

Έκλεισα τις σελίδες του μυθιστορήματος κι' άναψα ένα τσιγάρο.

Ο κωμικός κάτι τούς είπε για μένα κι' όλοι γυρίσανε και με κοιτάξανε. Τουτό με έδωκε άφορμή να τούς πλησιάσω μ' ένα χαμόγελο στα χείλη, για να μή φανώ, πως ξεχωρίζω από τήν εθθυμία.

— Δοιπόν; — ρώτησα ευγενικά τόν άστεϊο άνθρωπο— τι συμβαίνει;

Κ' εκείνος έμπηξε δυνατά γέλια. Και μαζί του όλ' η συντροφιά, κύριοι, κυρίες και δεσποινίδες...

Δέν είχα καμμιά διάθεση να θυθίσω τόν έαυτό μου στών άλλων τή χαρά.

Έλασα ψευτικά, έβαλα τ' ότσι τσιγάρο στο στόμα και δγήκα στο κατάστρωμα. Η νύχτα είχεν άπλώσει τ' α βαρύπενθα πέπλα της πάνω στο πέλαγος και τ' βλέμμα, σ' μια μικρή γύρωθε άπόσταση, διέκρινε τ' κύματα, που άφρισμένα παραμερίζανε, καθώς τ' έσχιζε στο πέρατμά του τ' α βαπόρι.

Πάνω απ' τ' α κεφάλι μου λάμπανε κρεμασμένα απ' τ' α ζευχτά ξύλα, που άπλωνότανε η τέντα για τόν ήλιο ή τή βροχή, τ' α γλομπάνια του ήλεκτρικού, σαν άστεράκια, στην πηχτή σαν πίσσα μαύρη άτμοσφαίρα. Κ' ένας άγέρας δροσερός μ' έλουζε σ' όλα τ' α μέλη, που μύριζε άλμύρα.

Έναν καναπέ βρήκα και κάθισα θυθισμένος σ' α μια νάρκη.

Ένώ καθαρά στ' αυτιά μου έρχότανε ο ήχος τών κυμάτων, που πλάγια χτυπούσανε τ' α βαπόρι, καθώς τ' α έσχιζε με τήν καρίνα του από κάτω και με τ' α φύλλα του έλικα, που κυκλικά γυρίζανε μες τή θάλασσα.

Κάτω στο σαλόνι οι ταξιδιώτες παίζανε πιάνο και τής μελωδίας οι ήχοι, φεύγοντας απ' τ' α στρογγυλά παραθυράκια χορεύανε γύρωθε στο κεφάλι μου, σ' α να μιλούσανε μυστικά με κάποιες παράξενες σκέψεις μου, που με είχανε φέρει, σαν πολλές άλλες φορές, στην ίδια νάρκη, που ζητούσα να ξεκουράσω τήν πονεμένη ψυχή μου. Ναι, σ' α κάτι τέτοιες στιγμές, γινόμαστε μελαγχολικοί, κάτι ζητάμε, μ' α δίχως καλά να ξέρουμε τι ζητάμε. Είνε οι στιγμές, που περισφιγμένοι απ' τις καθημερινές ένασχολήσεις του άγώνα του βίου, ζητάμε μ' α διέξοδο, ένα λυτρωμό και που γι' αυτό μελαγχολούμε.

Έάφνου κάτι φωνές με κάνανε να κοιτάξω απέναντί μου.

Είτανε ο κωμικός τύπος του σαλονιού με μια κυρία.

Είχε ή ψηλόσωμη κυρία σπαρτάρει άπ' τὰ γέλια.

Πρός στιγμή τόν είδα νά τρέχει και τήν κυρία νά κάθεται στο άπέ-
ναντι καναπεδάκι μόνη της, μ' ένα πικρό μαύρο ριγμένο στις πλάτες της,
πού κάτω άπ' τὸ γλομπάκι τοῦ ηλεκτρικοῦ, διέκρινα τοὺς μετάξινους κυμα-
τισμούς του. Ἄν και φυσούσε δυνατούτσικος ἀγέρας πάνω στο κατάστρωμα
και τὰ μαλλιά της ή κυρία, γιά νά μή τὰ λύσει ὁ τρελλὸς ἀνεμος, είχε δε-
μένα μ' ένα μεταξωτὸ χρωματιστὸ μαντήλι, οἱ μυρουδιές της γιομίζανε
ὄλο τὸ κατάστρωμα ἐκεῖ.

Ζητοῦσα κάπου ἀλλοῦ νά διευθύνω, ἐχτὸς άπ' τὸ πρόσωπο τῆς κυρίας,
τὰ βλέμματά μου, μὰ κάθε λίγο λοξὰ τήν κοιτοῦσα, ἐνῶ αὐτὴ ἴσια, γραμμὴ,
χωρὶς καμμιὰ δειλία κ' ὑπεκφυγή, ἔρριχνε τὰ βλέμματά της πάνω μου.

Τὴν εἶχα δεῖ και στο σαλόνι, γιάτ' ἅπ' ὄλες, πού γελοῦσανε,
αὐτὴ ξεχώριζε στήν ὁμορφιά. Ὅχι δὲν εἶτανε καθόλου γνωστὴ. Ἡ περιέρ-
γιά της θὰ ἔλεγα. Μὰ τί ἄλλο μπορούσα νά σκεφθῶ. Μιά τέτοια μεγαλό-
πρεπη κυρία τί νά ζητοῦσε ἀπὸ ἕναν τυχαῖο ταξειδιώτη, ἰδιότροπο, μελαγ-
χολικὸ και ὄχι τοῦ γούστου της ;..

Ἄρχισα νά παίρνω θάρρος, μοῦ τὸ ἔδινε ή ἴδια μὲ τ' ἀστραφετὰ μά-
τια της, πού στο σκοτάδι τὰ εἶδα νά λάμπουν σάν διαμάντια.

Οἱ δυνάμεις μου ἀπὸ χαλαρωμένες, πού εἶτανε, κινιόνταν σὲ μιὰ νέα δύ-
ναμη, πού άπ' τὰ στρογγυλά, ὠραία μάτια της παίρναν, σὰ νά γύριζα δέκα
χρόνια πρὶν, στὰ λουλουδένια ἐκεῖνα ξένοιαστα χρόνια τῆς παιδικῆς μου
χαρᾶς. Μὰ πάλι ὁ δισταγμὸς μοῦ ἔλεγε, πὼς ὄλη αὐτὴ ή ξαφνικὴ αἰσιοδοξία
εἶτανε ἀπατηλή. Γιάτ' ὁμως νά μὲ κοιτάζει ; Δὲν εἶτανε φέμμα αὐτό. Τὴν
κοιτοῦσα κ' ἐγὼ και δὲν ἀπέστρεφε τὸ πρόσωπό της. Ἔτσι σὰ νά ἔδενε τὰ
βλέμματά μου, στο μικρὸ κενὸ πού μᾶς χώριζε, μιὰ ἀόρατη κλωστή, ἕνα κύμα
ἠλεκτρισμοῦ νά τὰ συγκρατοῦσε, συνεχές. Ἡ σάν μιὰ παλιά γνωριμία, πού
σιγὰ - σιγὰ ἀνεγνώριζε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, στο σήκωμα τῆς μαύρης αὐλαίας
ἐνὸς θλιβεροῦ χωρισμοῦ.

Ἔτσι ή ὦρα περνοῦσε και τὰ κύματα παφλάζανε ἀπὸ κάτω και τὰ
συρματόσχοινα σφυρίζανε σιγανὰ στοῦ ἀνέμου τὰ φύσηματα.

Στις σιωπηλές ἐκείνες στιγμές μιλούσανε γιά μᾶς οἱ μυστηριώδικοι
γύρω μας ἦχοι. Και τοῦ πιάνου οἱ μελωδίες. Κάθε τι σὰ νά κινόντανε και
νά ψιθύριζε μεταξύ μας, γιά νά μᾶς προετοιμάσει σὲ μιὰν ἐπιτέλους ἀπο-
φασιστικὴ συνάντηση. Κ' ὕστερα, τί μπορούσα νά πῶ, μπροστὰ σὲ μιὰ
ἀριστοκράτισα, τάχα, ἂν ἤθελε ἀπὸ μένα. Ἴσως, ἐρωτικὴ φίλια, θὰ μπο-
ροῦσα νά διώξωτὶς μελαγχολικὲς μου σκέψεις και νά γίνω ὀλίγον τι κω-
μικὸς σάν τὸν ἄνθρωπο μὲ τὰ μεγάλ' αὐτιά ; Ἔτσι θὰ ἐνοιωθε γρήγορα
τὴν ἀστοχὴ ἐπιθυμία της νά ζητήσει ἀπὸ μένα φίλια ; Ὅχι, δὲν εἶμουν αὐτὸ
κατάλληλος τύπος.

Ἡ ὦρα περνοῦσε. Ἀπότομα σηκώθηκε. Φοβήθηκα μήπως ἔφευγε και
πήγαινε στήν καμπίνα της νά κοιμηθεῖ. Τὴν ἄλλη μέρα θὰ εἶτανε δύσκολο
νά βρῶ τὴν εὐκαιρία τῆς διαθέσεώς της. Τὸ φῶς τῆς μέρας διαλύει τὰ ὠραιό-
τερα ὄνειρα τῆς νύχτας.

Προχώρητε λίγα βήματα. Κοντοστάθηκε. Γύρισε μὲ κοιτάζε γλυκά...
Εἶτανε κατάλληλη ή στιγμή. Σηκώθηκε κ' ἔκανα πὼς ἀναχωρῶ περνών-
τας τόσο πλάι της, ὥστε νά τσικίσουνε οἱ ἀγκῶνες τῶν χειρῶν μας.

Μὲ κοιτάζε λοξὰ κ' ἀποφασιστικά. Κ' ἐγὼ εἶπα μοιδιασμένα.

«Καλησπέρα σας.»

Πρός στιγμή πέρασε μικρὴ σιωπὴ τυλιγμένη μὲ ἀνασασμούς προσθετοῦς.

Ἄχ ! πὼς χτυποῦτε δυνατὰ ή καρδιά μου. Εἶτανε κρίσιμες οἱ στιγμές.
Ἄν δὲν ἀπαντοῦσε ; Ἄν συνέβαινε μιὰ παρεξήγηση ; Κι' ἂν εἶτανε νευ-
ρικιά και μοῦ πετοῦσε καμμιὰ βρυσιά ; Εἶνε γυναίκες πού ἀπότομα μετα-
νοοῦνε, διότι σοῦ δώκανε πρὸς στιγμή θάρρος μέχρι προκλήσεως. Χαμογέ-
λασε και τὰ δόντια της ἀσπρίτανε, τὰ μαργαριταρένια.

Μὲ ρώτησε μὲ περιέργεια, πού στο πρόσωπό της ἕνα χαμόγελο μαδί-
θηκε ἀπὸ ρόδου φύλλα.

«Μὲ γνωρίζετε κύριε» ;

Μπερδεύτηκε ή γλώσσά μου, ζαλίστηκε τὸ κεφάλι μου. Και μοῦ ἤρθε
νά κάνω τὴν ἴδια ἐρώτηση κ' ἐγὼ.

«Σεῖς μήπως μὲ γνωρίζετε» ;..

Κι' ὁμως δὲν ἔχασε τὴ ψυχραιμία της. Ξερόδηξε πρὸς στιγμή και μὲ
φωνὴ σοβαρὴ μοῦ εἶπε.

— Ὅ ! ναι, εἶσατε πολὺ γνωστός μου, ἀπὸ καιρό...

— Μὰ ἐγὼ, πιστέψατε, πρώτη φορά σας βλέπω — εἶπα. Ξαφνιασμένος.
Δὲν πιστεύω νά κάνω λάθος. Ποιὰ εἶσθε ; — Ὅχι, δὲ σας ξέρω...

Ἐκάνε νά σκεφθεῖ, και προσπαθοῦσα καλὰ νά ἐξετάσω τὴ μορφὴ της.
Χτύπησε τὸ τσαντάκι της στήν παλάμη της.

— Εἶμαι — μοῦ εἶπε μὲ φωνὴ λίγο δυνατώτερη — μιὰ ἀναγνώστρια
τῶν ἔργων σας !... Ὅ,τι ἔχετε τυπώσει ψάχνω νά τὸ βρῶ γιά νά τὸ δια-
βάσω. Ἐχῶ ἐρωτευθεῖ τὰ ἔργα σας. Πολλές φορές, διαβάζοντας σημεῖα τρα-
γικά, συγκινηθήκα μέχρι δακρύων. Και διαβάζοντας ἐρωτικὲς ἐξομολογήσεις
κ' ὕμνους σας πρὸς τὸ γυναικεῖο κάλλος, ἐξήλεψα τίς ἡρωίδες σας. Ἡ φυ-
σιγνωμία σας μοῦ εἶνε γνωστὴ. Ἐχῶ δεῖ σὲ βιβλία και περιοδικὰ φωτογρα-
φίες σας. Ὅχι, πὼς εἶνε δυνατὸ νά πῶ, πὼς εἶσατε γιά μένα ξένος ; Ὅλο-
κληρὲς νύχτες ἔχῶ περάσει σκυμμένη στὰ βιβλία σας. Σὰς ἐχτιμῶ. Σὰς
θαυμάζω. Ὅχι, δὲν εἶσατε ξένος.

Πλημμυρισμένος ἀπὸ χαρὰ τῆς εἶπα.

— Τώρα σας πιστεύω. Κ' ἐγὼ βασάνιζα τὸ νοῦ μου νά βρῶ τὴν αἰτία
τῶν βλεμμάτων σας... Μὲ εἶχανε θαμπώσει, σὰ νά λάμπανε δυὸ ἀστέρια
μόνα στὴ συγνεφιασμένη γύρω μας ἀτμόσφαιρα. Κ' εἶτανε τὰ μάτια τὰ
δικά σας. .

— Ὅστε θὰ διακρίνατε και ἐρωτικὴ φλόγα, ἴσως, ἐπάνω στὰ μάτια μου;..

Ἐσκυφα τὸ κεφάλι, ἄφισα νά περάσει μιὰ σιωπὴ. Γιά ν' ἀποφύγω.
Μὰ ή ὠραία κυρία, πού ἔπαιζε τὰ δάχτυλά της μὲ μιὰ χρυσὴ καδένα, πού
εἶχε κρεμάσει τὰ φασαμέν της, μὲ ξαναρώτησε, λοξεύοντας τίς κόρες τῶν
ματιῶν της, πού στάζανε ἠδονή.

— Θὰ ἐπιθυμοῦσατε μήπως νά μιλούσαμε μόνο γιά τὰ μάτια μου ;..

— Ὅχι — εἶπα δειλὰ και κοκκίνησα ἀπὸ ντροπή. Ἄρκοῦμαι στὸν θαυ-
μασμό σας. Γιά ἕνα συγγραφέα τὰ ἔργα του εἶνε οἱ καλύτερες και πολυτι-
μότερες ἐρωμένες του. Εἶμαι ὄλος χαρὰ. Νομίζω πὼς σεῖς ἀντιπροσωπεύετε
τὸ ἀναγνωστικὸν μου κοινόν...

Δὲν εἶπε τίποτε. Κοιτοῦσε τὸ πέλαγος πέρα. Ἄκουγε τὰ κύματα πού
ἀφρισμένα σγίζονταν. Και τῶν ἀνέμων τὰ περάσματα. Κ' ἔτσι ζητοῦσε νά
ρουφήξει θαθεῖα τρεῦρες τοῦ πελάγους...

Πάλι έλαβα τὸ λόγο μὲ διάθεση ἐμπνεύσεως.

— Ἄλλως τε σεῖς εἶσατε παντρεμμένη. Νά, βλέπω στὸ δάχτυλό σας τὴ βέρα σας. Γιὰ μένα τί ἄλλο μένει ἀπὸ σᾶς παρὰ ὁ θαυμασμός σας καὶ τὰ μάτια σας, ποὺ φωσφορίζουν, ποὺ μαγνητίζουν.. Προτὶ νὰ μιλήσουμε, τὴν ὥρα, ποὺ μὲ κοιτούσανε κι' ἀχτινοβολούσανε, ἔρριξα κάτω ὅλες μου τίς σκέψεις, τίς φορτωμένες ἀπὸ κούραση καὶ μελαγχολία καὶ γίνηκα ἕνα παιδί.. Νά, πόση δύναμη ἔχουνε τὰ μαύρα μάτια τὰ δικά σας γιὰ ἕνα καλλιτέχνη..

Ἔνας ἐλαφρὸς στεναγμὸς τῆς ξέφυγε, ποὺ φάνηκε νὰ μετάνιωσε, γιὰτὶ δὲν ἔδειξε σταθερότη, ἀφίνοντας τὸν ἑαυτὸ τῆς νὰ σπρθεῖ σὲ διάθεση ἔρωτικῆς ἐκδηλώσεως.

— Ναι, ταξειδεύω γιὰτὶ γυρίζω στὸν ἄντρα μου. Ἄνῆκω σ' αὐτόν!..

Παρακαλῶ —τῆς εἶπα— τεντώνοντας τὰ χέρια— εἰσθε ἐλεύθερη στὸ δρόμο σας. Δὲ μπορῶ νὰ σκεφθῶ νὰ γίνω κακός. Ἐκεῖνος, σᾶς ἀναμένει μὲ λαχτάρα. Ὅμως, σᾶς ὑπόσχομαι, πὼς ποτὲ δὲ θὰ λησμονήσω τὰ μάτια σας, τοὺς δυὸ αὐτοὺς μαγνήτες, ποτέ!..

Καὶ ψιθύρισε γέρνοντας τὸ κεφάλι τῆς κοντὰ μου.

— Εἶνε τὰ μάτια ποὺ κλάψανε διαβάζοντας τὸν πόνο σας στὶς σελίδες τῶν βιβλίων σας.

— Εἶνε τὰ μάτια—μίλησα μὲ τόνο γιομάτο παλμό— ποὺ θὰ μὲ κάνουν νὰ γράψω ἕνα διήγημα.

— Καὶ πὼς θὰ τὸ τιτλοφορήσετε ;— γλυκὰ μὲ ρώτησε. Καὶ τῆς εἶπα.

«Τὰ μάτια ποὺ λαμποκοποῦν».

Κ' εἶνε τὰ μάτια, ποὺ ἀπὸ τότες, μὲ παρακαλοῦσιν καὶ τῆ λάμψη τοὺς χύνουν στὰ χειρόγραφέ μου καὶ τὸ πνεῦμά μου ὁδηγοῦνε.

Κ. Α. ΦΩΤΑΚΗΣ

HENRI DE RÉGNIER

Π Ο Θ Ο Σ

Θάθελα γιὰ τὰ μάτια σου τὸν κάμπο,
κι' ἀκόμα ἕνα σγουρό, πράσινο δάσος,

μακρινὸ

καὶ γαλήνιο, στὸν ὀρίζοντα,

κάτω ἀπὸναν καθάριον οὐρανό.

Οἱ Λοφοσειρῆς

μὲ ὄμορφες γραμμές,

λιγερῆς κι' ἀδιόρατες, σὰν ἄχνα,

ποὺ θὰ μοιάζαν νὰ διαλυῶνται στῆς ἀτμόσφαιραστὴ γλύκα.

Ἡ Λοφοσειρῆς,

ἢ τὸ δάσος...

Καὶ θάθελα

ν' ἀκοῦς

τὴ μεγάλη καὶ ὑπόκοφη τῆς θάλασσας φωνή,
τροφερὴ βαθειὰ κι' ἀπέραντη,

ποὺ παραπονιέται

σὰν τὸν ἔρωτα

Καὶ μέσα στὸ διάστημα

στιγμῆς-στιγμῆς ν' ἀκοῦς πολὺ σιμά σου

ἕνα περιστέρι

μέσα στὴ σιγή

πολὺ σιμά σου,

ἦσυχο καὶ σιγανὸ

σὰν τὸν ἔρωτα.

Μέσα στὸ μισόφωτο

ν' ἀκοῦς

ν' ἀναβρῦζει μιὰ πηγὴ.

Θάθελα γιὰ τὰ χέρια σου λουλούδια

καὶ γιὰ τὰ βήματά σου

μικρὸ ἀπὸ χλόη κι' ἄμμο μονοπάτι

ποὺ ἀπ' τὴν ἀνηφοριὰ κατηφορίζει

καὶ στρίβει κι' ὅλο φαίνεται

πὼς χάνεται στὸ βάθος τῆς σιωπῆς...

Ἔνα πολὺ μικρὸ ἀπὸ ἄμμο μονοπάτι

ποὺ θάμεναν ε' ἀχνάρια τῶν βημάτων σου,

Τῶν βημάτων μας.

πλάι-πλάι.

MIX. Δ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

(Médailles d'argile)

Ο ΖΗΤΙΑΝΟΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

I

Πάλι ένωσε η Μαίρη δυό βλέματα να στηλώνονται πάνω της και, ἤξαιρε ποιός την ἐκοίταζε, δὲν κρατήθηκε νὰ μὴ σηκώσει τὰ μάτια. καθὼς ἔγραφε, πρὸς τὸ Σπύρο Μανωλόπουλο. Τὸν εἶδε μὲ τὸ κεφάλι ἀκουμπημένο στὴν παλάμη, κρατώντας τὴν πέννα του ἀνάμεσα στὰ δάχτυλα νὰ τὴν παρατηρεῖ μὲ τέτια προσοχή, σὰ νὰ ἔβλεπε κάτι παράξενο καὶ νὰ ἤθελε νὰ τὸ ἐξερευνήσει· χαμογέλασε λιγάκι ἐκείνη, κοκκίνησε καὶ γιὰ νὰ πεῖ κάτι τοῦ εἶπε.

— Μὴ διακόπτετε, λοιπόν, τὴ δουλειά σας, εἶδατε ὁ κύριος τμηματάρχης φωνάζει.

Ὁ τρίτος ὑπάλληλος τοῦ γραφείου, ἕνας ἀδύνατος, λιγνὸς νέος, ποὺ ἦτανε σκυμένος στὰ χαρτιά του κι' ἔγραφε βιαστικά, μὲ μιὰ σπουδαιοφάνεια σὰ νὰ ἔγραφε μαγιφέστα στὴν ἀνθρωπότητα, μὲ τὰ λόγια αὐτὰ σήκωσε τὸ κεφάλι, ἔσφιξε μιὰ ματιὰ καὶ στοὺς δυὸ κι' ἔσκασε σ' ἕνα γέλιο κοροϊδευτικό, ποὺ τοῦ ξεσκέπασε ἄσκημα, ἄταχτα, κίτρινα δόντια καὶ ποὺ τοῦ γέμισε τὸ πρόσωπο ἀπὸ μικρὲς-μικρὲς ζάρες Γύρισαν κι' οἱ δυὸ πρὸς τὸ μέρος του κι' ὁ Σπύρος τοῦ εἶπε μὲ φωνὴ θυμωμένη:

— Τὶ ἀστεῖο βλέπεις καὶ γελάς;

— Δὲν ἔχει ἄδικο ὁ κύριος. . . . ἔκαμε ἡ Μαίρη δὲν πρέπει νὰ θυμώνετε. Τὶ ἀστειώτερο ἀπὸ σᾶς νὰ παρατᾶτε τὴ δουλειά σας γιὰ νὰ μὲ κοιτάζετε ἔτσι.

— Εὐχαριστῶ δεσποινίς, ποὺ μὲ δικαιολογήσατε τῆς εἶπ' ἐκεῖνος· ἂν τοῦλεγα ἐγὼ τοῦ Σπυράκη πὼς αὐτὸ ποὺ κάνει εἶναι ἀστεῖο δὲ θα μὲ πίστευε. Ἐσᾶς ὁμως...

Καὶ γελώντας ἀπὸ μέσα του ἔσκυψε πάλι στὰ χαρτιά του. Γύρισε ὁ Σπύρος ἀνάμεσὸ τους ἕνα πένθιμο βλέμμα, θέλησε κάτι νὰ πεῖ, μὰ συγκρατώντας ἕνα στεναγμὸ ἔσκυψε πάλι στὴ δουλειά του σιωπηλός.

Ἦταν ἕνας ἄντρας ἴσαμε καμμιά τριανταριά χρονῶ. Εἶχ' ἕνα πρόσωπο κοκκαλιάρικο, μελαπὸ καὶ ἡ μύτη του ἦτανε τόσο μεγάλη ποὺ ἔμοιαζε μὲ σουβλερὸ κόκκαλο. Ἐπὶ πλέον ἦτανε καὶ κουτσός. Σὲ περασμένα χρόνια σπούδαζε νομικά. Ὑστερα φτώχιες καὶ ἄλλα δυστυχήματα τὸν ἀνάγκασαν νὰ παρατήσῃ τὶς σπουδὲς του καὶ νὰ δουλεύει γιὰ νὰ ζήσει αὐτὸς κι' ἡ μάνα του. Τώρα κατοικοῦσε μαζύ της σ' ἕνα ὑπόγειο καὶ μὲ τὸ μισθὸ του κουτσοπερνοῦσαν. Ἡ ἔγνοια τῆς ζωῆς, οἱ στερήσεις τῆς, ἡ ἀγωνία γιὰ τὸ ψωμὶ τοῦ σκότωναν κάθε ὀρμὴ τῆς καρδιάς του. Ὡς ποὺ νὰ καταφέρει νὰ γίνῃ μόνιμος ὑπάλληλος τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν δὲν κατόρθωνε νὰ στερεωθῇ σὲ καμμιά δουλειὰ καὶ τὰ νειᾶτα του τσακίζονταν, ἡ ὀρμὴ του σποῦσε καὶ λυγοῦσε. Μόνο ἡ ἀγάπη στὴ μάνα του ἦταν, ποὺ τοῦ ἔδινε

κάποια χαρά. Αὐτὴ πάλι τὸν ἐλάτρευε καὶ τὸν καμάρωνε. Τὸ καυχότανε μέσα της, ποὺ δὲν εἶχε ρίξει τὸ γυιὸ της σὲ καμμιά πρόσκληση δουλειὰ σὰν τοῦ πατέρα του, ποὺ ἦτανε χτίστης, ἀλλὰ τὸν ἔκανε γραμματισμένο, κύριο, ποὺ ἔργαζότανε στὸ Ὑπουργεῖο.

Αὐτὸς δὲν τῆς μιλοῦσε πολὺ οὔτε ἔξω μαζύ του τὴν ἔβγαζε. Σιωπηλός, μὲ μιὰ κρυφὴ ἀπογοήτευση στὸ βάθος τῆς ψυχῆς του ἀπέφευγε νὰ τῆς ἀνοίγῃ τὴν καρδιά του. Δαρμένος ὑπὸ τὴ ζωὴ δὲ στοχάζονταν παρὰ πὼς νὰ ζήσει καλύτερα. Νὰ τρώει δηλαδὴ κάπως καλύτερα, νὰ κοιμᾶται ἀναπαντικώτερα. Τόσο μέτριες ἀπαιτήσεις εἶχε. Στὴν κοινωνικὴ ζωὴ ἦταν ἄγνωστος. Ἀπέφευγε κάθε συγκέντρωση, τραβοῦσε μακριὰ ἀπὸ τοὺς χαρούμενους ἀνθρώπους. Τὸν ἔρωτα δὲν τὸν ἐγνώρισε παρὰ σὰν ἕνα χιτῆνος, βράδνα σκοτεινὸ, ποὺ ἦτανε πιομένος, σὲ σπῖτια βρωμερά. Κορίτσια ὁμορφα, ποὺ συναντοῦσε στοὺς δρόμους τὰ κοιτάζε, ἀλλὰ ὄχι μὲ πόθο, τὰ κοιτάζε σὰν κάτι ξένο γι' αὐτόν, κάτι πολὺ μακρυνὸ καὶ ἄπιαστο γι' αὐτόν. Ἀλήθεια ποτὲ δὲ συλλογίστηκε νὰ ἔχει ἕνα κορίτσι δικό του, ποὺ νὰν τὸν ἀγαπάει. Κι' αὐτὸς ὁ ἴδιος καμμιά δὲν ἤθελε ν' ἀγαπήσῃ. Ὅταν συναντοῦσε ζευγαράκια νὰ περπατοῦν ἀγκαλιασμένα ἢ νὰ κάθονται σὲ στανταλιάρηκες πόδες τραβοῦσε ἀπὸ πάνω τους τὸ βλέμμα κι' ἔφευγε γρήγορα μακριὰ βλαστημώντας τὴν ἐξαχρείωση τῆς κοινωνίας.

Σὰν ἦρε ἡ Μαίρη στὸ γραφεῖο ἦταν γιὰ πρώτη φορὰ ποὺ βρισκότανε τόσο κοντὰ μὲ κορίτσι. Τὴν κοιτάζε στὴν ἀρχὴ κάπως περιέργα μὲ μιὰ κρυφὴ συμπάθεια ὅπως θὰ κοιτοῦσε μιὰν ὀραϊὰν εἰκόνα, ποὺ ὁμορφαινε τὸ σκοτεινὸ γραφεῖο. Ὅλα ἀλήθεια ἐκεῖ μέσα μὲ τὴν παρουσία τῆς ἔπερναν χαρούμενη ὄψη. Σὰν ἔμπαινε ἔμοιαζε μὲ φῶς φανταχτερό, ποὺ τύλιγε μὲ κάποιο μυστήριο ὁμορφιάς τοὺς τοίχους, τὰ τραπέζια, τὰ χαρτιά, τὶς πέννες.

Κι' ἔτσι ὅπως τὴν ἔβλεπε μὲ περιέργεια τὴν ποθοῦσε κοντὰ του. Στήλωνε τὰ βλέματά του πάνω της κι' ἐπροσπαθοῦσε ν' ἀποθλώσει στὸ μυαλό του τὶς πιδ παραμικρὲς λεπτομέρειες τῆς μορφῆς της, τῶν χούχων της, τῶν κινήσεών της.

Κάποτε ἔτυχε νὰ ἰδεῖ πὼς στὴν εἴσοδο τοῦ Ὑπουργείου τὴν περιέμενε κάποιος κι' ἔφευγαν ἀντάμα. Ἀπὸ τότε πρόσεχε κι' ἔβλεπε πάντα τὸν ἴδιο νέο μαζὶ της. Αὐτὸ τοῦ ἔκαμε φοβερὴ ἐντύπωση. Ἐνωσε γιὰ πρώτη φορὰ τὸ ὀδυνηρὸ αἶσθημα τῆς ζήλειας καὶ ἀπὸ τότε μιὰ δυστυχία ἐπὶ πλέον προστέθηκε στὴ ζωὴ του. Ὑποφέροντας φοβερὰ κάθε φορὰ ποὺ τέλειωνε τὴ δουλειά του, τὴν παρακολουθοῦσε σὲ σκάλες προσέχοντας μὲ τὸ κουτσὸ του βῆμα νὰ φτάσῃ τὸ πεταχτὸ της βᾶδισμα. Κι' ὅταν ὁ νέος τὴν ἔπερνε, στέκονταν αὐτὸς στὴν εἴσοδο τοῦ Ὑπουργείου κι' ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς βιαστικὲς ὑπάλληλους, ποὺ κατέβαιναν κοπαδιαστὰ καὶ βιαστικά σὰ μόλις ἀπολυμένοι φυλακισμένοι, ἔστεκε κι' ἐκοίταζε τοὺς δύο νέους νὰ φεύγουν στὸ μεγάλο δρόμο. Ὑστερα κι' αὐτὸς ἔπαιρνε τὸ δρόμο γιὰ τὸ

σπίτι του. Εκεί έβρισκε τή μητέρα του, πάντα πρόθυμη και περιποιητική. Μπροστά της ένωθε τόν έαυτό του να πέρνει κάπιο ύψος. Μέσα στά μάτια τής γριάς διέκρινε πώς αυτή μόνο για κείνο ζούσε, πώς ήταν ή μόνη της άπαντοχή. Αυτό του φαινόταν παράξενο. Στη δουλειά, στους δρόμους, παντού ένωθε τόν έαυτό του ένα κουρέλι. Κι' άξαφνα μέσα στο σπίτι του έπερνε άξία. Από τόν κουρέλι αυτό κρεμόταν μιá ύπαρξη. Και κατά τόν κέφι του, άλλοτε λυπότανε αυτή τήν ύπαρξη, πού έξαρτώνταν άπ' αυτόν κι' άλλοτε καμάρωνε, έλεγε πώς νά, είχε κι' αυτός μιάν άξία.

Ένα μεσημέρι, καθώς παρακολουθοῦσε από τις σκάλες τή Μαίρη παρετήρησε πώς ό νέος, πού τή συνόδευε ταχτικά δέν είχε έρθει. Εκείνη στάθηκε στην είσοδο κι' έγύρισε τόν κεφάλι της πρὸς τόν μέρος του. Χαμογέλασε και τού φώναξε.

—Έλάτε σάς περιμένω.

Ήτανε τέλεια γυρισμένη σ' αυτόν, ωραία, προκλητική και τόν κοιτούσε. Σάν άξαφνα κείνη τή στιγμή να καθρεφτίστηκε στην όμορφιά της ή άσκημα πού τού έδινε ή μορφή του κι' ή κουτσάμαρα του, έλαβε όλη τήν πικρή συναίσθηση τής αναξιοτήτάς του μπροστά της, ντράπηκε για τόν έαυτό του, κοκκίνησε κι' έβιασε τόν βήμα του να βρεθῆ τόν γρηγορότερο πλαϊ τής, να μὴν τήν έχει, όχι, άπέναντί του και βλέπει τήν άσκημην εικόνα του στην όμορφή της κορμοστασιά. Σάν έβρέθηκε κοντά της κι' έκίνησαν για έξω τόν έρώτησε.

—Γιατί κύριε Σπύρο με παρακολουθεῖτε όταν κατεβαίνω; (Και σέ τόν εἰρωνικό μαζύ και συμπονετικό πρόσθεσε.) Κουράζεστε..

Κι' εκείνος, πού από τή στιγμή πού τόν φώναξε νάρθη μαζύ της είχ' ετοιμάσει μιάν έρώτηση τής είπε, μὴν προσέχοντας, στην ταραχή του, τόν λόγια της.

—Γιατί δέν ήρθε σήμερα ό... καβαλιέρος σας;

—Α.. για τόν άδερφό μου λέτε; Εἶναι άρρωστος..

—Όποτε, λοιπόν, μπορῶ ν' αντικαταστήσω.. τόν άδερφό σας..

—Μά φυσικά γι' αυτό σάς έκάλεσα.

Εἶπε αυτά τόν λόγια με καλωσύνη, σχεδόν προστατευτικά. Κι' ή φωνή της κύλησε σά βάλαμο στην ψυχή του.

—Εὐχαριστῶ... μου κάνετε καλό, ψιθύρισε εκείνος, θέλοντας να δώσει άφορημὴ για να πεί περισσότερα.

Αὐτὴ όμως εἰσώπαινε' ύστερ' από λίγα λεπτά μόνο γύρισε πρὸς τόν μέρος του και χαμογελώντας τόν έκοίταξε με μιá τσαχπίνικη ματιά.

—Δέ μου είπατε γιατί με παρακολουθεῖτε στις σκάλες όταν κατεβαίνω.

—Δέν καταλαβαίνω τι θέλετε να πῆτε, άποκρίθηκε αυτός ταραγμένος

Δέ σάς παρακολουθῶ. Άν τυχαίνει να έρχομαι πίσω σας είναι γιατί μένομε στο ίδιο γραφεῖο και φεύγομε τήν ίδια ώρα.

—Όσοτόσο φεύγετε πάντα..

Έκοψε άπότομα τή φράση της και σηκώνοντας τόν κεφάλι κοίταξε άόριστα πέρα.

—Τι θέλετε να πῆτε;

—Τίποτε.

Δέν έμίλησαν άλλο· περπάτησαν κάμποσο μαζύ και άξαφνα ή Μαίρη στέκοντας σέ μιá πάροδο :

—Με συγχωρεῖτε είπε, εἰδῶ θά σάς άφίσω για να πάρω τόν τραμ.

Και χωρίς να προσθέσει άλλο τότε χαιρέτησε κι' έφυγε.

II

Τόν βράδυ μετά τόν δείπνο ό Σπύρος έμενε μ' ένα παράξενο αἶσθημα χαρῆς ακόμα στο τραπέζι. Η ανάμνηση τού μεσημεριανού περίπατου μαζύ με τή Μαίρη σά να τῷ έχυνε ένα γλυκό βάλαμο στην ψυχή και δέν ήθελε να καταστρέψει αυτή τήν ευχαρίστηση. Μιá κρυφή έλπίδα αναδύονταν στην καρδιά του· τί; Άκαθόριστα πράματα και για τόν ίδιον άκόμη. Δέν έπίστευε βέβαια πώς ό νέος εκείνος ήταν άδερφός τής Μαίρης αλλά τέλος πάντων, ή εὐνοιά της ή καλωσύνη της να τόν φωνάξει κοντά της τόν γεγονός πώς εἶστω και για λίγα λεπτά είχε συνοδέψει στο δρόμο ένα όμορφο κορίτσι όλα αυτά τού προξενούσαν μιá παράξενη ήδονή, πού ανάβλυζε από τήν καρδιά του και τού τύλιγε τήν ύπαρξη όλη. Κι' ή φαντασία του δούλευε, έπλαττε εἰκόνες, δημιουργούσε σκηνές ευτυχίας και έπὶ τέλους έπειδή πιστεύει κανεις εύκολα στη φαντασία, γιατί εἶν δολερή, γλυκόλογη, πιστεψε πώς δέν ήτανε τέλεια άκατόρθωτο να δημιουργήσει μιάν εἰτυχία με τή Μαίρη. Κι' ή πίστη αυτή, τού έδωκε μιá τέτοια χαρά, πού άμέσως θέλησε να τή μεραστή με τή μητέρα του. Γύρισε, λοιπόν, και τής είπε.

—Ξαίρεις, μητέρα, στο γραφεῖο έχομε ένα κορίτσι.. Μαίρη τόν λένε. Θά εἶνε φτωχούλα βέβαια άφοῦ εργάζεται στο Ὑπουργεῖο μὰ εἶναι όμορφη κι' έχει καλή καρδιά. Σκέψου σήμερα μ' έκάλεσε να τήνε συνοδέψω λίγο στο δρόμο. Μόνον ένα κορίτσι με καλή καρδιά μπορούσε να καλέσει έμένα για καβαλιέρο, τί λές ;

Γύρισε αυτή με μιá χαρούμενη έκπληξη και τού είπε:

—Μὰ και τι έχεις εσύ; Εἶσαι καλός και περίκαλος για να χαιρόνται κι' άρχοντοπούλες ακόμα να σ' έχουνε μαζύ τους. Τόν πόδι σου πώς είναι λιγάκι βλαμένο... τι σημαίνει... δέν εἶσαι γυναίκα..

Έτσι μιλούσε ή μητέρα κ' εκείνου ή φαντασία δούλευε. Εἶπε θαρρετά:

—Έτσι λές; Άκουσε μητέρα... Σκέφτομαι αυτό τόν κορίτσι να τόν παντρευτῶ. Έχω ιδέα πώς με θέλει, τί λές;

—'Ακοῦς ἂν σὲ θέλει! Καὶ τ' εἶναι αὐτὴ νὰ μὴ σὲ θέλει ἐσένα... μὴ δὲν εἶσαι ἐγγράμματος, μὴ δὲν ἔχεις θέση; Ἄλλὰ νὰ εἰδοῦμε ἂν μπορεῖς ἐσὺ νὰ παντρευτῆς. Νά, ἀμέσως ἀμέσως θὰ σοῦ χρειαστῆ σπῆτι ἄλλο δὲ μπορεῖς νὰν τήνε φέρεις ἐδῶ μέσα στὰ ὑλόγεια καὶ στὶς αὐλές. Ὑστερο, ἀργότερα θάχειτε παιδιά... πρέπει νὰ τὸ σκεφτῆς...

Τὰ λόγια αὐτὰ δηλητήριο πέφτανε στὴν ψυχὴ του. Τοῦ κατέστρεφαν τὶς φαντασίους του καὶ τὸν ἔφεραν σὲ μιὰ πραγματικότητα, ποὺ τοῦ θύμιζε κ' ἄλλες πολλές...

Ἄ, καὴμένη μητέρα, τί κακὸ τοῦ ἔκανες! Γιατί νὰ τοῦ χαλάσεις τὶς στιγμές; Αὐτὰ εἶχε κ' ὁ ἴδιος μυαλὸ νὰ τὰ σκεφτῆ ἄλλὰ ἀργότερα. Ὅταν οἱ στιγμές θὰ ἔβυναν ὅταν ἡ φαντασία θὰ περνοῦσε...

Κι' εἶπε πικρά.

—Καλὰ λές μητέρα... καλὰ λές., Για μιὰ στιγμὴ θάρρεψα πὼς θὰ μποροῦσα νὰ παντρευτῶ. Ἀλήθεια, τώρα λίγο εἶπες πὼς εἶμαι ἐγγράμματος, πὼς ἔχω κοινωνικὴ θέση. Καὶ τὰ εἶπες μὲ καμάρι αὐτά. Βλέπεις μητέρα τί λίγο, ποὺ μοῦ χρειάζονται τὰ γράμματα; Ἄν ὁ πατέρας μου εἶχε λίγο μυαλὸ περισσότερο, μὲ ὅσα λεπτὰ χάλασα γιὰ βιβλία μονάχα, θὰ μ' ἀγόραζε ἕνα μανάβικο τότε νὰ 'μαι κ' ἐγὼ ἑκατομμυριοῦχος ἐσήμερα. Οἱ γυναῖκες θὰ τρέχανε πίσω μου κοπάδια... Καὶ τώρα δὲν ἔχω ποτὲ τὴν ἐλπίδα νάχω μιὰ γυναῖκα καὶ γῶ.

—Μπα! Σὲ καλὸ σου, ποὺ λές τέτα λόγια παιδάκι μου. Κουνήσου ἀπὸ τὸν τόπο σου, ἔκαμ' ἐκείνη, δίνονιάς του μιὰ ἐλαφρὴ σπρωξά στὸν ὄμο. Ὅταν προαχθῆς, ποὺ θὰν ἔχεις μεγαλύτερο μισθὸ τότε θὰ μπορεῖς κ' ἐσὺ νὰ πάρεις τὴ γυναικούλα σου. Κι' ἀκόμα καὶ τώρα, ἂν θέλεις, μὲ στενοχώρια μπορεῖς νὰ τὸ κάμεις. Πάρ' τήνε. Θὰ ἐργάζεστε κ' οἱ δύο. Στὴν ἀνάγκη κ' ἐγὼ θὰ δουλέψω, θὰ πλένω ροῦχα. Γιὰ τὴν ὥρα μπορεῖς νὰν τήνε φέρεις κ' ἐδῶ μέσα. Ἐγὼ θὰ τῆς δώσω τὸ κρεβάτι μου. Καὶ κοιμᾶμαι ἐδῶ στὸν καναπέ. Δὲ μὲ γνοιάζει ἔμένα. Νά 'ξαιρες τί καημὸ ἔχω κ' ἐγὼ παιδάκι μου νὰ σφίξω τὴ γυναικούλα σου στὴν ἀγκαλιά μου, νὰ νανούρισω τὸ παιδάκι σου κ' ὕστερα νὰ κλείσω κ' ἐγὼ τὰ μάτια μου νά... ἡσυχάσω γιὰ πάντα.

Κι' ἐδῶ δάκρυσε ἡ μητέρα.

Ἐβγαλε τὸ μαντηλάκι τῆς νὰ σκουλίσει τὰ δάκρυά τῆς κ' ἐκεῖνος ποὺ τὴν κοιτοῦσε μ' ἕνα βουβὸ πόνο, ἐνῶσε πὼς δὲν μποροῦσε πιά νὰ μένει κοντὰ τῆς. Ἐτσι σῆκώθηκε σιγά-σιγά πῆρε τὸ μπαστοῦνι καὶ τὸ καπέλλο του καὶ τράβηξε νὰ φύγει.

—Θὰ βγῶ λιγάκι μητέρα...

—Ποῦ πᾶς τέτια ὥρα παιδί μου;

—Νὰ μιὰ βόλτα θὰ κάμω καὶ θὰ γυρίσω.

—Μὴν ἀργήσεις

—Ὅχι, ὄχι.

Ὅταν ἐβρέθηκε στὸ δρόμο περπατοῦσε κάμποσο στὴν πρώτη διεύθυνση ποὺ βοήκε καὶ μοιραῖα ἔφτασε στὸ τραμ ποὺ πῆρε τὸ πρωτὶ ἡ Μαίρη.

Σὲ λίγο βρέθηκε στὴ γειτονιά τῆς. Ζήτησε τὸ δρόμο καὶ τὸν ἀριθμὸ τοῦ σπιτιοῦ, ποὺ ἀπὸ περιέργεια κάποτε ζήτησε νὰ μάθει καὶ τώρα ἔστεκε κάτω ἀπὸ ἕνα χαμηλὸ σπιτάκι μὲ πράσινα παράθυρα.

Πίσω ἀπὸ τὶς γρίλλιες τοῦ ἐνὸς φαινόταν φῶς ζωηρὸ ἀναμένο.

Κοιτοῦσε...

Διάφορες σκέψεις τοῦ ἐρχότανε στὸ κεφάλι.

—Λένε οἱ ἐπιστήμονες συλλογίζονται πὼς σὲ πολὺ περασμένα χρόνια μποροῦσε νὰ χτυπήσεις σ' ἕνα ὀπτιοδήποτε σπῆτι καὶ νὰ μείνεις ἐκεῖ σὰ στὸ δικό σου. Ἄν εἶχε κανεῖς τὶς μαγικὲς γαλόσσες τοῦ Ἄνδρουν νὰ μεταφερθῆ σ' ἐκείνη τὴν ἐποχὴ... Ἄλλὰ τί θὰ μοῦ χρησίμευαν; Τότε δὲ θὰ ζοῦσε ἡ Μαίρη.

Κοίταξε τ' ἀστέρια κ' εἶπε μέσα του:

—Πόσο ἀφάνταστα μακρὰ εἶναι καθένα ἀπὸ τ' ἀστέρια αὐτά! Κι' ὅμως τὰ βλέπω. Ἡ Μαίρη δύο βήματα εἶναι μακριὰ μου καὶ δὲν τήνε βλέπω. Πάνου ἐκεῖ στὸν οὐρανὸ κ' ἂν ὅλα τ' ἀστρα πέφτανε τὸ ἕνα πάνου στὸ ἄλλο κ' ἐγίνονταν ἕνας χαλισμὸς δὲ θ' ἄκουα οὔτε τὸν ἐλαφρότερο ἡχο. Ὅμως ἂν ἡ Μαίρη γελάσει ἢ τραγοῦδησει, θὰν τὴν ἀκούσω!

Ἐνας μεθυσμένος περνοῦσε τροκλίζοντας. Συλλογίστηκε: Αὐτὸς εἶναι μεθυσμένος κ' ὅμως ξαίρει ποῦ πάει. Τραβάει σίγουρα στὸ σπῆτι του νὰ κοιμηθῆ. Κι' ἐγὼ εἶμαι ξεμέθυσιος καὶ λογικὸς καὶ δὲν ξαίρω τί ζητάω, ἐδῶ ποὺ εἶμαι.

Τὸ μοναδικὸ φῶς πὺ ἔλαμπε πίσω ἀπὸ τὶς γρίλλιες ἔσβυσε.

Καὶ τότες ἔπαψε πιά νὰ στοχάζεται τίποτε. Σὰν καὶ ὁ σκοπὸς του νὰ εἶχε τελειώσει, θέλησε νὰ φύγει. Ἦρθε λοιπὸν γιὰ νὰ δεῖ ἕνα φῶς ποὺ θὰ ἔβυσε; Αὐτὸ τοῦ φάνηκε πολὺ κουτὸ καὶ δὲν ἤθελε νὰ τὸ πιστέψει γιὰ τὸν ἑαυτὸ του.

Ἐνῶθε τὸ κορμί του πολὺ κουρασμένο. Κάθισε πάνου σὲ μιὰ πέτρα καὶ περιμένει τί; Κι' αὐτὸς δὲν ἤξαιρε. Μιὰ ἐλαφρὴ πνοὴ τάρραξε τὰ φύλλα μᾶς ψηλῆς λεύκας, ποὺ ἦταν πίσω ἀπὸ τὴ μάντρα. Μύριους στεναγμοὺς ἔβγαλαν γιὰ μιὰ στιγμὴ τὰ φύλλα καὶ σώπασαν. Καὶ θὰ σωμαίνουσαν ὡς ποὺ ἄλλη μιὰ φορὰ νὰ νὰ στενάξουν. Κι' ὕστερα πάλι θὰ σωμαίνουσαν. Καὶ θὰ στενάξουν πάλι τὰ φύλλα, Μαίρη, σὰν πίνου σ' ἕνα κακὸν ἐφιάλτη, ποὺ τὰ βρίσκει στὸν ἤρεμο ὕπνο. Μαίρη δὲν ἀκοῦς τὸ στεναγμὸ τῶν δέντρων;

Στεκόταν ἀσάλευτα τ' ἀστέρια στὸν οὐρανὸ. Λαμπερὰ ποῖο λίγο,

ποιό πολύ. Όμως εκείνο τὸ ἕνα, τὸ μεγάλο, πῶς λάμπει πλιότερο ἀπ' ὅλα μέσα σ' ὅλα! Εἶναι ἡ Ἀφροδίτη! Ἔτσι λάμπεις καὶ σὺ Μαίρη στοὺς στοχασμούς καὶ τὰ αἰσθήματα. ὦ, κοίταξε τὴν Ἀφροδίτη πόσο εἶναι λαμπερή!

Ἦτανε μιὰ φορὰ ἕνας βοσκὸς ποὺ ἀγαποῦσε μιὰ νεράϊδα. Μιὰ μέρα, ποὺ χόρευε μ' ἄλλες νεράϊδες στὸ ποτάμι, παραμονεύοντας, ἔτρεξε καὶ τῆς πήρε τὸ μαγνάδι, ποὺ κυμάτιζε στὸν ἐλαφρὸν ἀέρα. Καὶ κείνη ἀπὸ τότε δὲν ἔφυγε ἀπὸ κοντά του. Ἐκλαίει καὶ τὸν παρακαλοῦσε νὰ τῆς δώσει τὸ μαγνάδι. Κι' αὐτὸς τῆς τραγουδοῦσε, τὴ χάιδευε, τὴ φιλοῦσε. Μαίρη ποιὸ εἶναι τὸ δικό σου μαγνάδι;

Ἦτανε κάποτες ἕνας ζητιᾶνος· μὰ ὁ κόσμος τοῦ φέρονταν σκληρά. Γιατὶ δὲν ζητοῦσε οὔτε σπιτί, οὔτε ψωμί. Ἦτανε ζητιᾶνος τῆς Ἀγάπης. Αὐτὴ ζητοῦσε κι' ἐγύρευε. Χτυποῦσε τὶς πόρτες κι' ἔλεγε:

— Ἐλεῖστε με... ἀγάπη. Καὶ γελοῦσαν μαζύ του. Ὅμως ἐκεῖνος Μαίρη, πέθανε ζητιανεύοντας τὴν ἀγάπη. Εἶναι κρῖμας αὐτὸ κι' οἱ ἄνθρωποι θὰ μετανώσουν...

N. Γ. ΚΑΤΗΦΟΡΗΣ

(Ἔχει συνέχεια).

ΘΥΜΗΣΙ

Ἐξω βογγᾶνε οἱ ἄνεμοι σὰν κᾶτι νᾶχουν χάση
κ' ἡ κάμαρά μας, μάνα μου, ἔρημη, κρύα, βουβή.
Σῶπα, γλυκεῖα μανούλα μου, τί θές κι' ἀναθυμᾶσαι;
— ὅλα πὰ τώρα τᾶθαψεν τοῦ Θάνατου ἡ πνοή...

Σκῦψε στὴ Μοῖρα σιωπηλὰ καὶ σφίξε τὴν καρδιά σου.
Ἀγκαλιασμένοι βρίσκονται ὁ Χάρος κ' ἡ Ζωή...
Ἄλλοι περνοῦν, ἄλλοι ἔρχονται, μιὰ πάντα ὁ κόσμος μένει
πόνων καὶ θρήνων μάνα μου, ἀστέρευτη πηγὴ...

Παιδί κ' ἐγὼ δὲν ἤμουνα; Μὴ τάχα ἐγὼ δὲν εἶχα
πόθους κι' ἀγάπες κι' ὄνειρα τρελλὰ κι' ἀγνές ὀρμές;
Κι' ὅλα πὰ τώρα τᾶθαψα μαζύ μὲ τὸν πατέρα
ποὺ ἔτσι, φτωχὸς μᾶς ἄφηκεν πανέρημες ψυχές...

Νοέμβρης 22

T. ΚΑΡΟΥΣΟΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Γιάννη Περγιαλίτη: ΓΡΑΜΜΕΣ ΣΤΗΝ ΑΜΜΟΥΔΙΑ. θαλασσινὰ διηγήματα
Ἔκδοση Ἑταιρείας «Ἀθηνᾶς».

Ὁ κ. Γ. Περγιαλίτης, ἕνας ποιητὴς, ποὺ χρόνια τώρα ἐνωτίζεται τὰ μυστικομυθολήματα τῆς ἀκρογιαλίας τοῦ νησιοῦ του, ὁ ποιητὴς ποὺ μᾶς ζωογράφει μὲ στίχους τὶς νησιώτικες, τὶς θαλασσινὲς ὁμορφιές, μᾶς χαρίζει τώρα τὶς «Γραμμὲς στὴν ἄμμουδιά», 14 πρόζες, καλοδουλεμένες μὲ μαστορικὸ ποιητικὸ κοντύλι, ποὺ δὲν παύει νὰ προδίνει «τὸ ρυθμικὸ δουλετὴ τοῦ δημιουργικοῦ ἔργου-ὅπως κι' ὁ ἴδιος ὁ ποιητὴς τὸ λέει στὸ μικρὸ του πρόλογο- παραστρατισμένο στὰ μονοπάτια τοῦ πεζοπόρου, τὸν δημιουργὸ κάποιων τραγουδιῶν ἀδόκητα πεζολογημένων».

Καὶ στ' ἀλήθεια, οἱ 14 αὐτὲς ἀκουαρέλλες τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Περγιαλίτη δὲν εἶναι διηγήματα· δὲν ἔχουν δηλαδὴ τὰ χαρακτηριστικὰ διηγημάτων. Εἶναι κάποια σκίτσα τῆς στιγμῆς, κάποιες ἱστορούλες, μικρὲς, χαριτωμένες, ἀπαλὲς καὶ ἀπέριττες, φευγαλέες σὰν τίς... γραμμὲς στὴν ἄμμουδιά, ποὺ εὐκόλα χάνονται στὸ κύλισμα τοῦ κυματισμένου νεροῦ. Εἶναι ὅμως μὲ τόσο αἰσθημα γραμμένες, ποὺ διαβάζοντας κανεὶς, τὶς νοιώθει νὰ πηγαίνουν ὀλόγισσα στὴς καρδιάς τὸ «καλόδεχτο λιμάνι». Ὁ ποιητὴς, μέσα στὴν ἀπλότητα αὐτὴ τὴν ἀνυπόκριτη τῶν γραμμῶν του, κλείνει μιὰ τέχνη γνήσια, τὴν τέχνη νὰ προκαλεῖ μὲ εἰλικρίνεια τὴ συγκίνηση τὴν ἀληθινή, καὶ αὐτὸ βέβαια δὲν εἶναι λίγο.

Περνοῦμε εὐχάριστα καὶ ἄκοπα τὶς σελίδες τοῦ βιβλίου. «Τὸ πρῶτο βαπόρι», ὁ «Κούτσαβλος» ὁ «Γεροφαράς», ποὺ τὸν δυναμώνει καὶ τὸν συγκρατεῖ ἀκόμη στὴ ζωὴ μιὰ ἀδάμαστη ὑποχρέωση γιὰ τὴν ἔρημη φτωχοφαιλιά του, ἡ «Χήρα», ποὺ ἐγλύτωσε τὸ παιδί της ἀπὸ τὴ θάλασσα γιὰ νὰ τῆς τὸ πάρει μιὰ ἄλλη θάλασσα, ἡ γυναίκα, καὶ νὰ τὸ κάνει νὰ ξεχάσει τὴ μάνα του, ἡ «Γρηά», μὲ τὴν τραγικότητα τῆς ἱστορίας της καὶ μὲ τὴν ἀφροσύνη τοῦ παλιοῦ καρναβόσκυλου, ποὺ προκαλεῖ δάκρυα, τὸ «Πετροκάραβο», μιὰ ἀπὸ τὶς ὄμορφες μᾶς λαϊκὲς παραδόσεις, εἶναι ἴσως τὰ καλύτερα διηγηματάκια τοῦ βιβλίου αὐτοῦ.

Γλῶσσα στρωτὴ, ἀβίαστη δημοτικὴ. Ἡ γλῶσσα, ποὺ τόσο ὁμορφα ξέρει νὰ τὴ μεταχειρίζεται καὶ στὸ στίχο του ὁ ποιητὴς.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

Δ Γ. Καλογερόπουλος: ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ, Ἀθῆναι 1924

Τὸ ἔργο αὐτὸ τοῦ κ. Καλογερόπουλου ἔχει δημοσιευθῆ πρὸ εικοσιπενταετίας. Καὶ ὅμως θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι βρίσκεται εἰς ἀπόστασιν ἐνός δλόκληρου αἰῶνα ἀπ' τὶς αἰσθήσεις μας, ἀπὸ τὰ γούστα μας, ἀπὸ τὶς ἀπαιτήσεις μας. Τοῦ κάκου ὁ συγγραφεὺς δηλώνει στὸν πρόλόγὸ του ὅτι, κάμνοντας μιὰ φειδωλὴ παρατήρηση στὴν ἐπιβλητικὴ πραγματικότητα, «προέβη εἰς ὑποχρεώσεις τινὰς πρὸς μίαν ἀπλουστέρᾳ-ἐκφρασιν, τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν, ἀστέτους πάντως πρὸς τὸν μαλλιαρισμόν». Τὸ ἔργο του δὲν μᾶς ἐπλησίασε μὲ τὶς ὑποχωρήσεις αὐτὲς (κι' ἡ λέξη ἀκόμα «ὑποχωρήσεις» εἶναι χαρακτηριστικὴ τῆς ἐπιμονῆς καὶ τοῦ πείσματος, μὲ τὸ ὅποιο ἀτενίζει

ὁ συγγραφεὺς ἓνα ζήτημα, πού ἔαρεπε ὄχι μ' ἔχθρα, ἀλλὰ μὲ στοργή καὶ πόνο νὰ ζητήσῃ τὴ λύση του) καὶ δὲν ζοῦμε τίς ἀφηγήσεις, τίς σκηές, τίς ψυχαναλύσεις, πού γεμίζουν τὶς σελίδες του. Ὅλα γίνονται ἔξω ἀπὸ μᾶς καὶ γίνονται μ' ἓναν τρῶπο μηχανικό, αὐτοματικό, παγερό. Καὶ τὸ βιβλίον αὐτὸ μᾶς δίδει τὴν ἐντύπωση ἱστορικοῦ λειψίνου παλαιᾶς ἐποχῆς, πού ἀνήκει τόσο σφιχτὰ στὴν ἐποχὴ του καὶ προσαρμόζεται τόσο λίγο μὲ τὴν ἐποχὴ μας, ὥστε τὸ νὰ τεθῇ ὑπὸ κριτικὴν σήμερα, δὲν θὰ ἦταν παρὰ μιὰ ἀδικαιολόγητη τυμβωρυχία καὶ μιὰ παράλογη ἐπαναφορὰ στὴν ἐπιφάνεια, πραγμάτων πού ὁ χρόνος ἔχει ἤδη ἐκφέρει γι' αὐτὰ τὴν ἐτυμηγορία του. Καὶ κρίνοντας τὰ διηγήματ' αὐτὰ, δὲ θὰ εἶχαμε τὸ εὐχάριστο συναίσθημα ὅτι ψηλαφοῦμε ἓνα θερικὸ καὶ σφριγηλὸ σῶμα γιὰ ν' ἀνακαλύψουμε τίς κρυμμένες ὁμορφιές του, ἀλλὰ τὴ δυσάρεστην ὑποβολὴ ὅτι μ' ἓνα ψυχρὸ ματαιόκαμ ἀνατέμνουμε ἓνα πτώμα — πτώμα πού ἴσως ἔχει σημάδι ἀλλοτινῆς δροσιάς καὶ ὠραιότητος, μὰ πάντα ἓνα πτώμα! θ' ἀποφύγουμε λοιπὸν ἀπὸ τὴν ἀνορθογραφία, δεδομένου ἄλλωστε ὅτι τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς στιγμοτυπιῆς κριτικῆς ἔχει ὄρια κάπως περιορισμένα, πού πάντως δὲν περιλαμβάνουν ἐντὸς τούς κ. ἢ τὸ ἔργο τοῦ κ. Καλογεροπούλου.

Γιατὶ ἂν ἠθέλαμε νὰ κρίνουμε τὸν κ. Καλογεροπούλου, δὲ θὰ μπορούσαμε νὰ τὸ κάμουμε χωρὶς νὰ ρίξῃ ὑμὲ τὸ βλέμμα κάπως καλύτερα, χωρὶς νὰ περιλάβουμε καὶ πολλοὺς ἄλλους συγχρόνους του χωρὶς νὰ φανερώσουμε κάτι ἀπ' τὰ πικρὰ αἰσθηματὰ μας πρὸς μερικὸν; ἀπ' τὴν περασμένη γενεά, πού τὸ πέρασμά τους ἦταν τόσο ἀβασθὸ καὶ ἀδύνατο, ὥστε, μετὰ πού ἤρθαμε κατόπι νὰ μὴ βροῦμε καμμιά ἀξιόλογη παράδοση, πού θὰ μᾶς ἐχορήσει καὶ βάση καὶ ὁδηγός, καὶ ἔτσι ν' ἀγωνιζόμεσθα τῶρα, δίχως νὰ τοὺς ὀφείλομε τίποτα, μὲ ἀπολύτως δική μας πρωτοβουλία, σὰν γενεὰ πού δὲν εἶχε φιλολογικὸς προγόνους ..

*Απ. Μαγγανάρη: ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ, ποιητικὴ, συλλογὴ. Ἀθήναι 1925

Ἡ ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ κ. Μαγγανάρη εἶναι κατὰ τοῦτο ἀξιοσημείωτη: μᾶς παρουσίασε τὸ σπάνιον φαινόμενο τῆς κοινοτοπίας πού δὲν κουράζει. Γιατὶ μπορεί κανεὶς νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι διατρέχει χωρὶς δυσφορία τίς ἑκατὸ περίπου σελίδες τοῦ βιβλίου αὐτοῦ — ἑκατὸ σελίδες αἰσθηματικῶν κοινοτοπιῶν, ἔμμετρα διατυπωμένων καὶ τυλιγμένων μέσα σ' ἓναν ἡμιδιαφανῆ πέπλο ῥομαντικῆς ὄνειροπόλησης. Ἐκατὸ σελίδες ἀσθενικῶν αἰσθημάτων καὶ ὠχρῶν ἀναμνήσεων, ἀπλωμένων σὲ περισσότερες τοῦ δέοντος στροφές — καθὼς τὰ χρώματα τὰ ἀναλυμένα σὲ περισσότερο τοῦ δέοντος νερό.

Οἱ διαθέσεις δὲν ἐναλλάσσονται, οὐ εἰκόνες δὲν ξεφνίζονται, οἱ ἰδέες δὲν παρουσιάζονται καμμιά συμπύκνωση. Ὅλα ἔρχονται καὶ παρέρχονται ἄνετα, σχεδὸν ἀδιάφορα, χωρὶς νὰ ταράξουν τὴ γαλήνη τοῦ ἀναγνώστη μὲ ζωνερὴ συγκίνησι, μὲ βαθειὰς σκέψεις καὶ κλονισμούς. Ἡ ἐπαφή τους δείχνει τόσο λίγην ἐπιθυμία νὰ ταράξῃ τίς αἰσθηματικὰς μας καταστάσεις, ὥστε τὸ βιβλίον αὐτὸ γίνεται συμπαθητικόν. Γιατὶ δὲν τολμᾷ νὰ μᾶς γεννήσῃ διάθεση γιὰ βαθύτερη φιλοσοφία, μήτε καὶ ἀφίνει τὴν βουερὴ ἀπήχησιν πού ἀφίνει τὸ πέρασμα ἐνδὸς μεγάλου καλλιτεχνήματος μέσ' ἀπ' τίς αἰσθήσεις μας. Καὶ τὸ πέρασμά αὐτὸ πολλὰς φορὰς μᾶς φέρνει τέτοιον κλονισμό, μᾶς φέρνει στὴν ἐπιφάνεια τόσο κρυφὸ μέρος τοῦ ἑαυτοῦ μας καὶ μᾶς βυθίζει σὲ τόσο ἄπογοήτευση, ὥστε μετανοοῦμε καὶ μνησιμακοῦμε γιατί γνωρίσαμε μιὰ παρόμοια δυνατὴ καλλιτεχνικὴ συγκίνησι.

Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Μαγγανάρη εἶναι ἀπολύτως ἀθῶο μιᾶς παρόμοιας συγκίνησις, Μποροῦμε νὰ διατρέξουμε τοὺς εὐχολοὺς καὶ ἄνετα καμωμένους στίχους του, δίχως νὰ νοιώσουμε ψυχικοὺς κλονισμούς.

Κι' ὅμως! Ὅταν ἔρχεται ἡ στιγμή νὰ τελειώσουμε καὶ τὴν τελευταία σελίδα, νὰ κλείσουμε τὸ βιβλίον καὶ νὰ τὸ ἀποχωριστοῦμε, τότε μόνο ἀποκαλύπτεται ἡ ἀξία τῆς ποιήσεως τοῦ κ. Μαγγανάρη. Τότε ἀντιλαμβάνομεθα τὸ συνολικὸ ἀποτέλεσμά του: Τὴν ψυχὴ μας ἔχει σκεπάσει μιὰ ἐλαφρότατη μελαγχολία, δραματιζόμεσθα μισοσβισμένα τοπεῖα καὶ μελαγχολικὰς σκηές. καὶ εἴμαστε πλὴ προδιατεθειμένοι γιὰ τὴν ἡδονικὴ ἐκείνη κατάστασι, ὅπου οἱ αἰσθήσεις ἀνοίγουν σὰν τὰ λουλούδια στὸν ἥλιο καὶ πού ὁ ποιητὴς τὴν καθορίζει μὲ τὸ γνωστὸ στίχον:

la reverie, avec le doigt contre la teuipe.

Αὐτὸ εἶναι τὸ λεπτὸ ἀποτέλεσμα πού ἀφίνει ἡ ποίησις τοῦ κ. Μαγγανάρη πάνω στὴν καρδιά μας: Δὲν κίνει τίς χορδὰς τῆς νὰ πάλλονται, ἀλλὰ γάχουν ἀπλῶς μιὰν ἐλαφρὴ δόνησι, σὰν ἀπὸ τὰ παλμικὰ κύματα ἐνδὸς ἤχου πού παράγεται κάπου μακριὰ καὶ πού τὸν διαισθάνεται.

Ἡ ἐπιτυχία αὐτὴ — πού ἓνα μόνο βῆμα τίς χωρίζει ἀπὸ τὴν ἀποτυχία — ὀφείλεται ἴσως στὴν ἔλλειψιν πολλῆς τέχνης, ἀπὸ τὴν ἐργασία τοῦ ποιητῆ. Τὶ αἰσθηματὰ του ἔχουν διατηρήσει ἀρκετὴ δροσερότητα ἀκόμα, τὴν ὅποιαν ὀρισμένως δὲ θὰ εἶχαν ἂν οἱ πτῆχοι ἦταν λιγώτερο παρημελημένοι καὶ οἱ στροφές του περισσότερο ἐπεξεργασμένες.

Δὲν ἔξρω κατὰ πόσον ἡ ἔλλειψιν αὐτὴ προσέρχεται ἀπὸ ἀδυναμία. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ ποιητὴς δὲ φαίνεται νὰ ἐκτιμᾷ ὁ ἴδιος πολὺ αὐτὴ τὴ δροσερότητα καὶ περιτρέφοντάς τὴ στὰ τέσσαρα σημεῖα τῆς Εὐρώπης, τοῦ κάκου πολεμᾷ γιὰ τὴν βαπτίσει σὲ διάφορα τεχνουργεῖα καὶ τοπικὰ χρώματα. Ἡ διάθεσίς του εἶναι ἄνεπηρέαστη, μονόχρωμη, ἢ μᾶλλον ἀχρωμη. Κι' ἀκριβῶς ἡ ἔλλειψιν αὐτὴ τῶν δυνατῶν χρωμάτων, τῶν στιχογραφικῶν τεχνισμάτων, τῶν ἐντόνων ἐκφράσεων δημιουργεῖ ἔστω σονολογὴν ἐλαφρὴ ἐκείνη ἐπίδρασίς τῆς ἐπὶ τὴν διάθεσίς μας.

Κι' αὐτὸ εἶναι τὸ ἀξιοσημείωτο. Δίχως προσπάθεια, σχεδὸν ἐξ' αἰτίας τῆς ἀδυναμίας τοῦ ποιητοῦ, οἱ στίχοι του φέρνουν τ' ἀποτελέσματά τους. Νὰ συμβαίνει ἄραγε καὶ δῶ αὐτὸ πού λέγει οἱ Γάλλοι, ὅτι ὁ ποιητὴς παράγει, δίχως νὰ ξέρει τὴν παράγει, καθὼς ἡ τριανταφυλλιά τὰ τριαντάφυλλα;

MIX. Δ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΕΤΡΗΜΕΝΑ ΛΟΓΙΑ

Ἐδῶ κῆνα μίγα βρῖσκειται στὴν Ἀθήνα ἕνας σεμνὸς μύστης τῆς ἐπιστήμης καὶ γνώστης τῶν νεοελληνικῶν γραμμάτων ὁ καθηγητὴς Κάρλ Ντίτριχ πού κάθε λίγο μὲ ἄρθρα του κριτικὴ δημοσιευόμενα σὲ Γερμανικὰ περιοδικὰ κάνει γνωστὴ στὴ Γερμανία τὴ νέα μας λογοτεχνικὴ κίνηση καὶ μὲ ἐπιστημονικὲς μονογραφίες ἔρευνᾷ τὴν ἱστορία τῆς νεώτερης Ἑλληνικῆς. Ἦρθε δὴ ἡσυχὰ καὶ ἀπόρρητα σὰν ἀληθινὸς σοφὸς χωρὶς ταβатуρία καὶ χωρὶς δημοσιογραφικὲς παταράκες, νὰ μελετήσῃ ἀπὸ κοντὰ τὶς νεώτερες προόδους πού κάναμε στὴν ἐπιστήμη τῶν γραμμάτων καὶ νὰ γνωρίσει καὶ προσωπικὰ τοὺς νέους μας καλλιτέχνες πού λαβαίνει ἀφορμὴ τόσες φορές νὰ τοὺς ἀναφέρει στὰ ἄρθρα του.—Τοὺς παλιούς τοὺς γνωρίζει γιατί ἔζησε καὶ ἄλλοτε στὴν Ἑλλάδα τὸν καιρὸ ἴσα ἴσα πού ἔβγαλε ἐδῶ τὴ «Τέχνη», τὸ περιοδικὸ πού ἔδωσε τὴν πρώτη ὄθηση στὸ νεότερο ἀνθίσμα τῆς λογοτεχνίας μας καὶ στὸ ὁποῖο εἶχε λάβει ἐνεργὸ μέρος τότε ὁ ντόπιος Ντίτριχ νέος καὶ γεμάτος ἀγάπη γιὰ τὴ δημοτικὴ μας γλῶσσα καὶ τὴ νέα μας τέχνη στὰ γράμματα.

ἔχει μεταφράσει καὶ τυπώσει Γερμανικὰ ἕναν τόμο ἀπὸ τὰ καλύτερα διηγήματα τοῦ Καρκαβίτσα. Ἐπίσης ἔχει μεταφρασμένες ἑτοιμὲς γιὰ τύπωσι καὶ μιὰν ἀνθολογία ἀπὸ τὰ ὀρμότερα νεοελληνικὰ ποιήματα καὶ μιὰν ἄλλη ἀπὸ τὰ καλύτερα νεοελληνικὰ διηγήματα.

Οἱ καλοὶ μας δημοποιοῦντες οὔτε λέξη δὲ γράψανε γιὰ τὸν ἔρχομό του, ἐνῶ γεμίζουνε τὶς σελίδες τῶν φύλλων τους, ὅταν πρόκειται γιὰ κανένα Φράγκο τσαρλατανο πού ἔρχεται ἐδῶ καὶ μᾶς διαβάσει διάφορες ἀρλοῦμπες κολακεύοντας τὴ ματαιοδοξία μας καὶ βρίζοντας τὶς κορυφές, πού δὲν τὶς χονέβουν οἱ ἐπιπόλαιοι γραμματούληδες καὶ πού ὅσο οἱ κορυφές αὐτὲς τιμᾶνε τὸ Ἑλληνικὸ ὄνομα στὴν Ἑσπερία.

Φυλὴ πού ἔχει μέσα στὴν διανοήσῃ τῆς τέτοιους σάτιους καὶ βρωμεροὺς μικρογαλισμούς δὲν εἶναι προσηγομένη νὰ μεγαλοφυγήσει, γιατί αὐτοὶ μολύνουνε γενικὰ τὴν κοινὴ ἀντίληψη καὶ τὸ μόλυσμα μεταδίνεται ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεὰ... καὶ κατακυλά ἡ φυλὴ.

Μ. Φ.

Ἀπὸ τὸ 5-6 τεῦχος τοῦ «Νουμᾶ» πού κυκλοφόρησε τὶς μέρες αὐτὲς ξεχωρίζουμε ἕνα διήγημα τῆς Κας Λάφνη ὁ «Μεγάλος Ἰσκιος» καὶ τὰ «Τραγοῦδια στὸν ἴδιο ρυθμὸ τοῦ ποιητῆ Πάνου Ταγκοπούλου. Τὸ πρῶτο ἀφίνει μιὰ δυνατὴ πνευματικὴ συγκίνηση ἀγγίζοντας τὶς βαθύτερες ἀνθρώπινες χορδὲς χάρις στὸ δραματικὸ πλῆξιμό του καὶ στὴ ζωντανὴ καὶ καλλιτεχνικὰ συναρμοσμένη φράση του. Τὰ δευτέρω εἶναι ἀληθινὰ φωτοπεριχυμένον διαμάντια τῆς ποιητικῆς τέχνης τοῦ κ. Ταγκοπούλου, παλλόμενα μέσα σὲ γενναία καὶ γνήσια ποιητικὴ πνοὴ πού ἀναβρίζει ἀπὸ τὸν ἄρτιο καὶ στρωτὸ στίχο τους.

Π.

ΔΙΟΡΘΩΜΑΤΑ :

Στὴ σελίδα 112 στὸ : «Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα» στὴ σειρὰ 12 διαβάσε τὸ ὅτι ἄντις αὐτό.

Στὴ σειρὰ 19 οἱ ἐξετάσεις ἄντις αἱ ἐξετάσεις.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ Α. Ι. ΡΑΛΛΗΣ & ΣΙΑ

Ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης τῶν γραμμάτων

Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ

Ἐπὶ τῆς λογοτεχνικῆς ὕλης Α. ΠΑΠΑΔΗΜΑΣ—Σ. ΚΑΜΗΛΛΕΡΗΣ

Γραφεῖα: Ἐκδοτικὸς Οἶκος «Ἀθηνᾶ» Ἐυρυπιδου 6.

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Ἐδωτερικοῦ

Ἐτησίᾳ Δραχ. 40

Ἐξάμηνι » 20

Ἐξωτερικοῦ

Ἐτησίᾳ δραχ. 120 (μισὴ λίρα)

Ἀμερικῆς, δολλάρια 4.

ΕΠΙΤΑΓΕΣ καὶ ἐμβάσματα πρόπει νὰ ἀπέλθουν ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἐκδότη

Τὸ φύλλο δραχ. 4.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

- § ΣΤΟ ΓΥΡΙΣΜΑ ΤΗΣ ΡΙΜΑΣ Ποιητικὴ συλλογὴ Ρήγα Γκόλφη Ἐκδοσις Σιδέρη.
- § Ο ΕΞΧΑΣΜΕΝΟΣ καὶ ἄλλα διηγήματα Α. Τερζάκη
- § Ο ΦΙΛΑΡΑΚΟΣ Μωπασάν. Μεταφρ. Κ. Παράσχου.
- § ΟΙ ΑΤΑΙΡΙΑΣΤΟΙ Μπαλζάκ Μεταφρ. Α. Κότσικα Ἐκδοσις Δημητράκου.
- § ΝΙΜΠΕΛΟΥΓΚΕΝ. Γερμανικοὶ θρύλλοι. Μεταφρ. Α. Δαλιέζιου Ἐκδοσις Δημητράκου.
- § Η ΝΕΑ ΜΑΣ ΠΟΙΗΣΗ Μελέτες Μ. Πετρίδης
- § ΓΙΑΠΩΝΕΖΙΚΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ, ΤΑ ΠΑΘΗ ΤΟΥ ΔΙΝΑΡΙΟΥ, ΕΙΚΟΣΙ ΜΙΚΡΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ. Παιδικὴ βιβλιόθηκη Ἐκδ. Οἴκου Δημητράκου
- § Η ΒΙΚΤΩΡΙΑ Κνουτ Χάμφουν Μεταφρ. Β. Δασκαλάκη Ἐκδοσις Ζηζάκη

ΣΤΙΣ 15 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Κυκλοφορεῖ τὴ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΖΩΗ 15θήμερη ἐφημερίδα.

Δίση 12. ΑΡΙΣ - Κ. ΒΕΛΜΥΡΑΣ